

РЕГИОНАЛНА АГЕНЦИЯ ЗА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО И ИНОВАЦИИ - ВАРНА

**РЕГИОНАЛНА
ИНОВАЦИОННА
СТРАТЕГИЯ
НА СЕВЕРОИЗТОЧЕН РАЙОН ЗА
ПЛАНИРАНЕ
НА БЪЛГАРИЯ**

Edited by
Dimitar Radev, Coordinator
Kiril Georgiev
Angel Angelov
Svetoslav Stamenov
Varna, 2008

**REGIONAL
INNOVATION
STRATEGY
OF NORTH-EAST PLANNING REGION
OF BULGARIA**

REGIONAL AGENCY FOR ENTREPRENEURSHIP AND INNOVATIONS – VARNA

УВАЖАЕМИ ГОСПОЖИ И ГОСПОДА,

България, като нов член на Европейския съюз (ЕС), и Североизточния район за планиране (СИРП) са изправени пред предизвикателството, каквото е равноправното участие в икономическия и обществен живот на обединена Европа. От нас зависи какво място ще заемем в общността на регионите на Европейския съюз, дали ще бъдем равностоен партньор или ще останем в периферията на добре развитите структури. Възможностите за функциониране на силно конкурентния европейски пазар зависят от конкурентоспособността на регионалната икономика.

Създаването на модерна конкурентоспособна икономика се опира на внедряване на нови технологии, продукти и услуги. Развитието на иновациите е основен гарант за пазарен успех в съвременните икономически реалности и е основен приоритет на Лисабонската стратегия, имаща за цел изграждането на най-конкурентоспособна икономика на Европейския съюз. Това може да се постигне с провеждането на последователна политика на национално и регионално ниво. Един от най-важните инструменти на ЕС, подпомагащи регионалното развитие, е разработването и внедряването на Регионална Иновационна Стратегия (РИС). От 1994 г. в над 150 европейски региона от страните членки на ЕС са реализирани такива стратегии, в резултат на което са създадени широки възможности за технологично и иновационно развитие на техните икономики. Необходимостта от сътрудничество между различните общественно-икономически субекти при създаването и реализирането на стратегията в тези региони е мобилизирал техния обществен капитал за преодоляване на бариерите пред икономическото развитие и осъществяване на конкретни действия за постигане на висока конкурентоспособност на дадения регион.

Регионална агенция за предприемачество и иновации – Варна (РАПИВ) е координатор на проекта за изграждане на Регионална иновационна стратегия на СИРП – “NE-BGRIS”, разработен по VI Рамкова Програма на Европейската комисия (ЕК), направление “Изследвания и иновации”. В резултат на активната работа по проекта се постигна широк консенсус между всички участници в иновационния процес в региона, с цел по-нататъшното развитие и подобряване на регионалната иновационна политика и изграждането на устойчива Регионална иновационна стратегия. При изпълнението на проекта е събрана подробна икономическа информация от официални източници, с тясното съдействие на Областните управители на шестте области на района, както и от проведени собствени мащабни изследвания сред предприятията (частни и държавни), университетите, изследователските центрове и организации, подкрепящи бизнеса. Тази информация спомогна да се оцени търсенето и предлагането на иновации в региона, да се изготви SWOT анализ на икономиката и да се формулират стратегическите цели, приоритетите, мерките и действията на стратегията.

Регионалната иновационна стратегия е необходим документ, който е изготвен на базата на постигнат широк консенсус и сътрудничество в Североизточния район за планиране между бизнеса, ВУЗ и научните институти, местната и държавна власт и посредническите организации. Създаването на РИС, съфинансирано от Европейската комисия, е резултат от изследвания и анализи проведени в СИРП от 2005 г. насам, съгласно утвърдена методология на Европейската комисия.

Разработената стратегия е предназначена за бизнеса и предприемачите, местната власт, институциите и организациите, създаващи иновации, и организациите, подпомагащи тяхното внедряване, с използването на национални и европейски инструменти за подкрепа на иновации.

Изследванията, проведени в рамките на проекта и последващите анализи при създаване на стратегията, показват, че в Североизточния район за планиране има

огромно поле за действие в областта на иновациите. Несъмнено трябва да се разшири и популяризира значението на иновациите сред представителите на бизнеса и стартиращи предприемачи. Необходимо е да се изгради ефективна проиновационна инфраструктура за трансфер на технологии, подпомагане на стартиращи фирми, консултации и подкрепа за иновации на бизнеса, създаване на среда за пазарна реализация на сътрудничеството между МСП и научноизследователските центрове. Разработването и реализацията на Иновационната стратегия на СИРП е изключителен шанс за ускоряване на обществено-икономическото развитие на региона.

Уважаеми госпожи и господа, за да използваме пълноценно този шанс се обръщаме към Вас, представителите на бизнеса и предприемачите, научната общност, местната и държавна власт, неправителствените организации да обединим усилията си за участие в реализацията на Иновационната стратегия на нашия планов район – първата налична в България стратегия от третото поколение стратегии на Европейската комисия, което несъмнено ще доведе до подобряване на конкурентоспособността на регионалната икономика и ще направи Североизточния район за планиране преуспяващ европейски регион.

ЯНИ ЯНЕВ
Председател на Направляващия комитет
на проект NE-BG RIS
Народен представител в 40^{-то} НС
Председател на УС на РАПИВ

ДИМИТЪР РАДЕВ
Координатор на проект NE-BG RIS
Изпълнителен директор
РАПИВ

РЕГИОНАЛНА ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ НА СЕВЕРОИЗТОЧЕН РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ (NE-BG RIS)

- Договор №: 014664 с Европейската Комисия
- Начало на проекта: 1 юни 2005г.
- Край на проекта: 31 януари 2008г.
- Координатор: д-р Димитър Радев
Изпълнителен директор
Регионална агенция за предприемачество
и иновации - Варна
- Редакционен екип: д-р Димитър Радев – РАПИВ
д-р Кирил Георгиев – ТУ-Варна
Ангел Ангелов – РАПИВ
Светослав Стаменов – РАПИВ
- С участието на: Направляващ комитет на Регионалната
иновационна стратегия на Североизточен район за
планиране с председател:
Яни Янев, народен представител
- Работни групи от експерти, сформирани в рамките
на Регионалната стратегия на Североизточен
район за планиране
- Зоя Дамянова – национален консултант на проекта
- Партньори по проекта:
– Регионална агенция за предприемачество и
иновации – Варна;
– Обединение на Областните управители на СИРП;
– Министерство на Регионалното развитие и
благоустройството;
– Университета на Западна Македония – Гърция;
– Регионална администрация на Лигурия – Италия;
– Регионална администрация на Аbruцо – Италия.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	7
1. СТРУКТУРА НА ПРОЕКТА	9
1.1. ЦЕЛИ И ЕТАПИ	9
1.2. ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА	10
1.3. МЕТОДОЛОГИЯ	14
1.4. ДЕЙНОСТИ ПО ПРОЕКТА.....	17
2. ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОФИЛ	21
2.1. БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ. БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ	21
2.2. ИНВЕСТИЦИИ.....	23
2.3. ПРЕДПРИЯТИЯ. СЕЛСКО СТОПАНСТВО. УСЛУГИ	24
2.4. ИНОВАЦИИ И ТЕХНОЛОГИИ. ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ЦЕНТРОВЕ	26
2.5. СЪСТОЯНИЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА	27
2.6. ПРИОРИТЕТНИ ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ.....	28
3. ИЗСЛЕДВАНЕ НА ИНОВАТИВНОСТТА И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ФИРМИТЕ ОТ СЕВЕРОИЗТОЧНИЯ РАЙОН НА ПЛАНИРАНЕ	34
3.1. ИНОВАТИВНОСТ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ	35
3.2. СЪТРУДНИЧЕСТВО И ТРАНСФЕР НА ТЕХНОЛОГИИ	38
3.3. ФИНАНСИРАНЕ НА ИНОВАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ.....	38
3.4. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ.....	39
3.5. ИЗВОДИ	39
4. ИЗСЛЕДВАНЕ ПОТЕНЦИАЛА ЗА СЪЗДАВАНЕ И ПОДКРЕПА НА ИНОВАЦИИТЕ	41
4.1. ЦЕЛИ НА ПРОУЧВАНЕТО	41
4.2. ИЗСЛЕДВАНЕ	42
4.3. РЕЗУЛТАТИ.....	43
4.4. ИЗВОДИ	48
5. ХОРИЗОНТАЛНИ АНАЛИЗИ	49
5.1. СЪТРУДНИЧЕСТВО, КООПЕРИРАНЕ, МРЕЖИ И КЛЪСТЕРИ	49
5.2. ФИНАНСИРАНЕ НА ИНОВАЦИИ	51
5.3. ОБУЧЕНИЕ И ИНОВАЦИОННА КУЛТУРА	53
6. РЕГИОНАЛНА ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ НА СЕВЕРОИЗТОЧЕН РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ	55
6.1. SWOT АНАЛИЗ НА ИНОВАЦИОННАТА СИСТЕМА НА РАЙОНА	55
6.2. РЕГИОНАЛНА ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ НА СИРП	59
6.3. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ.....	69
6.4. ПИЛОТНИ ПРОЕКТИ.....	71
6.5. МОНИТОРИНГ НА РЕГИОНАЛНАТА ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ НА СИРП	76
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	79
ЛИТЕРАТУРА	80
ПРИЛОЖЕНИЕ. НАПРАВЛЯВАЩ КОМИТЕТ	81
RIS OF NEPR, ENGLISH VERSION	83

ВЪВЕДЕНИЕ

Пълноправното членство на България в Европейския съюз поставя нови изисквания към социално-икономическото развитие на страната и нейните планови региони. За да заеме мястото си на равнопоставен партньор в общността на регионите на Европейския съюз, Североизточния район за планиране трябва да осъществи необходимите действия за подобряване на иновативността и конкурентоспособността на регионалната икономика, за да могат предприятията от региона успешно да функционират на силно конкурентния европейски пазар.

С обновената Лисабонската стратегия Европейският съюз стимулира равномерното, хомогенно и еднопосочно развитие на знанието и иновациите на равнище региони. Иновационната политика се фокусира върху трансфера на научните достижения във възможности за развитие на бизнес и създаване на иновации за обществото. Политиката на сближаване на ЕС е насочена към стимулиране на научноизследователската дейност, технологичното развитие и иновации на регионално ниво. Едни от главните инструменти за реализация на тази политика са проектите „Регионална иновационна стратегия”. Реализацията им цели повишаване на иновационния потенциал на икономиките на отделните региони с отчитане на техните специфични условия и силни страни.

Разработени са повече от 150 регионални стратегии от 90-те години насам, а през 2005г. стартираха нови 33 проекта. В България проект за разработване на регионална иновационна стратегия е реализиран в периода 2002 – 2004г. за Южен централен район. Понастоящем всички планови райони в страната разработват проекти за създаване на регионални иновационни стратегии – общо 4, за Североизточен, Югоизточен, Югозападен и общ проект за Северозападния и Северния централен район.

В настоящата публикация е представена първата, налична в страната, стратегия от третото поколение стратегии на Европейската комисия „Регионална иновационна стратегия на Североизточен район за планиране” (РИС на СИРП) и са описани дейностите, осъществени за нейното създаване. При разработването на стратегическия документ за иновативното развитие на СИРП е осигурено сътрудничество между различни партньори от общественно-икономическия живот, активно присъствие на максимален брой участници в регионалната иновационна система, в т.ч. предприятията, висшите учебни заведения, научноизследователските институти, представители на местната и държавна власт, неправителствените организации, широк кръг експерти на регионално, национално и международно ниво, както и представителите на европейските региони - Западна Македония, от Гърция; Лигурия и Абруцо от Италия, създали и реализирали РИС. Цялостната дейност по проекта се координира от Регионалната агенция за предприемачество и иновации – Варна.

Регионалната иновационна стратегия дава приоритетите на иновационната политика в региона до 2020г. Тя е естествено продължение на насоките за иновативно развитие, залегнали в Националния план за развитие, Националната иновационна стратегия и Регионалния план за развитие на СИРП, отчитайки специфичните особености на региона и е важен знак за присъединяването на СИРП към общността на Иновативните европейски региони, които са реализирали своите, разработени преди това Регионални иновационни стратегии.

Представеният документ не гарантира автоматично преминаване на СИРП към иновативно развитие, но реализацията на основните постулати, залегнали в стратегията, осигурява възможности за финансова помощ от Оперативните програми (ОП) към Структурните фондове на ЕС за:

- повишаване капацитета на предприятията за внедряване на нови технологии, иновативни продукти и услуги, подобряване организацията на тяхната дейност;
- доизграждане на всички елементи на проиновативната инфраструктура;
- подобряване на иновационната култура;
- създаване на ефективно работеща регионална иновационна система.

*Заседание на Комитета на партньорите
по проект РИС на СИРП.*

Реализацията на Стратегията подпомага икономическото развитие на региона, чрез рационалното използване на интелектуалния и научен потенциал на СИРП, за осигуряване на по-добри условия за живот.

1. СТРУКТУРА НА ПРОЕКТА

Проект № 014664 „Регионална иновационна стратегия (РИС) на Североизточен район за планиране (СИРП)“ (NE-BG RIS) е по Шеста Рамкова програма на Европейския съюз (ЕС), направление „Изследвания и иновации“, с обща продължителност 32 месеца, през които се изгражда регионален консенсус, проучват се и се анализират иновационните потребности и иновационния потенциал на региона и се разработва стратегия за насърчаване на иновациите и технологичния трансфер. Проектът стартира на 1 юни 2005г. заедно с още 32 европейски проекти. Това е третото поколение РИС проекти.

1.1. ЦЕЛИ И ЕТАПИ

Общи цели:

- разработване на Регионална иновационна стратегия на СИРП;
- създаване на устойчива среда, стимулираща иновациите в СИРП чрез развитие и подобряване на регионалната иновационна политика.

Специфични цели:

- постигане на регионален консенсус между всички регионални участници в разработката и изпълнението на Регионалната иновационна стратегия;
- промоциране на иновациите сред публичния сектор, малките и средните предприятия и научно-изследователските среди в Североизточния район на планиране;
- разработване на План за действие за осъществяване на РИС в СИРП с пилотни проекти;
- създаване на механизъм за координация и мониторинг на РИС;
- създаване на рамка за средно- и дългосрочно междурегионално коопериране в областта на иновациите на национално и международно ниво;
- подобряване на капацитета на региона да управлява финансирането на проекти по ОП и структурните фондове.

Етапи:

Дейностите по проекта са реализирани в рамките на три етапа:

Етап 0: Организационен етап:

- създаване на управленските структури на проекта;
- изграждане на консенсус между регионалните ключови участници в областта на иновациите;
- повишаване на информираността и мобилизиране на регионалните ключови участници и малките и средните предприятия за създаване на РИС.
- дефиниране на проектната методология и провеждане на регионално изследване;
- разработване на програма за същинското изпълнение на проекта. Доклад до Европейската комисия за Етап 0;
- SWOT анализ на регионалната икономика.

Етап 1: Етап за изпълнение:

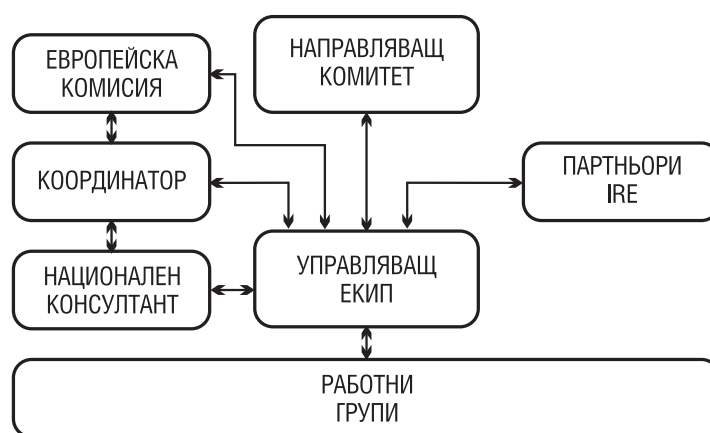
- анализ на регионалното търсене и фирмените потребности от иновации;
- анализ на регионалното предлагане на иновации, идентификация на регионалната иновационна инфраструктура и регионален опит в иновационния процес.
- формулиране на предварителни насоки за разработката на стратегическа рамка и конкретен план за действие. Доклад до Европейската комисия за Етап 1.

Етап 2: Оценка и мониторинг, оценка на ефективността на мерките:

- разработване на стратегическа рамка – Регионална иновационна стратегия за Североизточен район на планиране;
- дефиниране на мерки, план за действие и пилотни проекти за изпълнение на стратегията.
- създаване на мониторингова система за наблюдение и оценка на стратегията и дейностите.
- разпространение на резултатите. Доклад до Европейската комисия за Етап 2 и финален доклад.

1.2. ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА

Принципна схема на организационната структура на проекта е представена на фиг.1.

Фиг. 1. Организационна структура на проекта

В структурата на проекта са включени следните звена:

- Направляващ комитет - 24 члена;
- Управленски екип - 7 члена;
- Национален и регионални консултанти - 2 члена;
- Оперативна работна група за СИРП - 7 члена;
- 6 областни работни групи - 12 члена;
- 10 секторни работни групи - 50 консултанта;
- Фокус групи - 14 експерта;
- Анкетъори - 43 души.

Направляващ комитет (НК) – 24 члена, включващ областни управители, ректори на университети, представители на бизнеса и посреднически организации. На първото заседание на НК на 7 октомври 2005г. за председател бе избран г-н Яни Янев, народен представител в 40-то Народно събрание, инициатор на РИС дейностите, като областен управител на област Варна в периода 2001-2005г. Списък на членовете на НК е даден в Приложение.

Управленският екип (УК) от 7 души от Регионалната агенция за предприемачество и иновации Варна (РАПИВ) и Обединението на областните управители от СИРП (ООУ) се ръководи от координатора на проекта д-р Димитър Радев.

Заседание на Направляващия комитет по проекта.

Национален и регионален консултант - 2. Направляващият комитет утвърди за национален консултант г-жа Зоя Дамянова, координатор на първия български РИС проект за Южен централен район и за регионален консултант доц., д-р Кирил Георгиев, преподавател в ТУ – Варна.

Партньори:

- Регионална агенция за предприемачество и иновации - Варна (координатор);
- Обединение на областните управители от СИРП;
- Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ);
- Университета в Западна Македония, Гърция;
- Регионалната администрация на област Лигурия, Италия;
- Регионалната администрация на област Аbruцо, Италия.

1.2.1. РАПИВ, координатор на проекта

Регионалната агенция за предприемачество и иновации - Варна е сдружение с нестопанска цел, осъществяващо дейност в обществена полза, за стимулиране на регионалната икономика чрез развитие на предприемачеството и иновациите. Целите на сдружението са:

- подкрепа на нововъзникващи и съществуващи високотехнологични МСП;
- създаване на подходяща иновативна среда за развитие на МСП в областта на високите технологии и повишаване на тяхната конкурентоспособност;
- спомагане за увеличаване дела на производството на високите технологии в областите от СИРП;
- насърчаване на технологичния трансфер;
- създаване на условия за развитие на висококвалифицирани млади специалисти;
- изграждане на високотехнологичен парк;
- създаване на условия технологично ориентираните МСП да изнасят на пазара своите иновационни продукти;
- създаване на условия за привличане на местни и чуждестранни инвеститори.

Основните направления за развитие на РАПИВ са:

- Високотехнологичен бизнес инкубатор;
- Център за иновации и трансфер на технологии;
- Високотехнологичен парк – Варна.

Регионалната агенция за предприемачество и иновации – Варна е ключов участник в регионалната иновационна система на СИРП, като основен изпълнител на проекти по предприемачеството и структурните фондове на ЕС, в подкрепа на предприемачеството, технологичното обновление и иновации, подпомагане на стартиращи фирми и развитие на структурите на гражданското общество.

Председател на Управителния съвет (УС) на Сдружението е г-н Яни Янев.

2.2.2. Обединение на Областните управители от СИРП

Обединението на областните управители на областите Варна, Добрич, Разград, Силистра, Търговище и Шумен е юридическо лице с нестопанска цел и осъществява дейност в обществена полза, изразяваща се в решаване на стратегически и текущи въпроси в обществен интерес, свързани с нарастващата роля на регионите за интегрирането на България към ЕС. Целите на обединението са:

- изграждане на Регионална иновационна стратегия;
- изграждане на интегрирана иновационна система в СИРП чрез подпомагане на нейните три основни компонента – бизнес, наука и посреднически организации, съгласно утвърдените европейски практики;
- популяризиране на държавната политика за икономическо и социално развитие на Североизточния район за планиране предвид членството на Република България в Европейския съюз;
- осигуряване на благоприятна среда за разработване на инициативи на широка обществена основа за усвояването на средствата по структурните и кохезионния фонд на ЕС;
- подобряване на организационната структура за улесняване на достъпа до наличната информация за всички регионални участници;
- развитие на международното сътрудничество и подпомагане на дейности по утвърждаването на СИРП в европейската мрежа на иновационните региони и повишаване на чуждестранния инвеститорски интерес.

Участието на областните администрации в проекта допринесе за постигане на регионален консенсус и ангажираност на всички заинтересовани организации. Експертното съдействие на администрациите подпомогна осъществяването на регионалните анализи и идентифицирането на потребностите и приоритетите на региона в областта на иновациите.

Председател на УС на Сдружението е г-н Петър Кандиларов, областен управител на Област Варна.

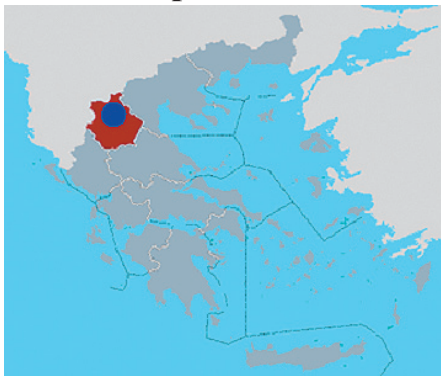
1.2.3. Министерството на регионалното развитие и благоустройството

В условията на членство на Република България в ЕС, усилията на МРРБ са насочени към изграждане на институционален и административен капацитет за усвояване на предприемаческите фондове, Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС и ефективно взаимодействие с местните и регионални власти в инвестиционното проектиране и изграждане на инфраструктурите.

Участието на МРРБ осигури координация на РИС процеса на национално ниво, подпомогна регионалните анализи и идентифицирането на регионалните приоритети и гарантира съответствие между националната политика и целите на региона.

В проекта министерството се представлява от г-жа Милена Паунова, заместник-министър. Активен участник в проекта е г-жа Пенка Йорданова, директор на дирекция.

1.2.4. Университет на Западна Македония – Гърция

Регион Западна Македония е разположен в северозападната част на Гърция и граничи с регионите - Централна Македония, Тесалия и Епир, както и Република Македония и Албания.

Университетът в Западна Македония е със седалище в град Козани. Западна Македония има богат опит в областта на иновациите, включващ реализацията на следните проекти: РИС на Западна Македония (1996-1999), RIS+ на Западна Македония (2000-2002), „К-кълстери” Програма за иновативни дейности в Западна Македония (2003-2005), Стратегия за иновационен растеж в регион Тесалия, Стратегия за иновационен растеж в регион Тесалия, втора фаза, РИС +, Иновативни дейности в Тесалия, (INVENT), Иновационен Полюс.

Отговорен за изпълнението на проект РИС на СИРП от страна на Университета Западна Македония, Гърция е проф. Янис Бакурос. Активен участник в проекта е г-н Янис Фалас.

Отговорен за изпълнението на проект РИС на СИРП от страна на Университета Западна Македония, Гърция е проф. Янис Бакурос. Активен участник в проекта е г-н Янис Фалас.

1.2.5. Регионална администрация Лигурия, Италия

Регион Лигурия е разделен на четири провинции – Ла Специя, Генуа, Савона и Империя. Регионът самостоятелно е разработил и приел Регионална иновационна стратегия, целяща да промоцира и стимулира иновационната динамика в регионалната система с оглед създаване на мрежа между предприятията, иновационните центрове, изследователските и научните институти, публичната администрация. Стратегията се фокусира към повишаване на конкурентоспособността на регионалните фирми и индустриалните области.

Регион Лигурия е пример за новоприетите членки на ЕС по отношение на връзките и контактите изградени с администрацията и постигнатата ефективност при боравенето с финансовите инструменти на ЕК. Освен това е пример и за успешно установената и работеща връзка на публично – частното партниране, която носи ползи и за двете страни.

Отговорен за изпълнението на проект РИС на СИРП от страна на Регион Лигурия е г-н Франческо Казо. Активен участник е г-жа Паола Перези.

1.2.6. Регионална администрация Абруцо, Италия

Регион Абруцо е разделен на четири провинции – Лакуила, Пескара, Киети и Терамо. Географското разположение на Абруцо между северната и южната част на страната рефлектира икономически върху нивото на развитие, което е средно между юга и развитите територии в централна и северна Италия.

Регионът е първия европейски регион, излязъл извън Цел 1 на ЕС, което доказва, че преходът към приобщаване към най-развитите региони е започнал. Абруцо е експериментален регион, апробиращ нови модели за развитие в икономически благоприятна среда. Регионът чрез редица проекти повишава иновационната култура и постига растеж в икономиката.

Регионалната администрация на регион Абруцо работи в

партньорство с фирма Метрон, предоставяща услуги на фирми, консорциуми и публични организации. До момента Метрон работи в рамките на програмите Interreg III, Equal и RIS NAC общо по 14 проекта с 66 партньора от 50 региона на ЕС и 21 страни.

Отговорен за изпълнението на проект РИС на СИРП от страна на регион Абруцо е г-н Алфредо Морони. Активен участник е инж. Ерколе Каути.

1.3. МЕТОДОЛОГИЯ

Среща на г-жа Алис Ву, представител на ЕК с г-н Яни Янев, Председател на НК

Представители на чуждестранните партньори (на преден план): г-жа Паола Перези, проф. Янис Бакурос и г-н Ерколе Каути.

При създаване на РИС на СИРП е приложена утвърдената от Европейската комиси-сия методология за RIS/RISNAC, успешно прилагана в европейските иновативни региони от 1996г. насам, базирана на три основни елемента:

- постигане на консенсус между основните участници в Регионалната иновационна система;
- анализ на регионалната иновационна система;
- приемане на стратегическа рамка за подкрепа на иновациите в региона.

Допълнително е ползван опита и подкрепата на партньорите по проекта, както и на други европейски региони, внедрили успешно РИС (като Шенън, Ирландия и др.).

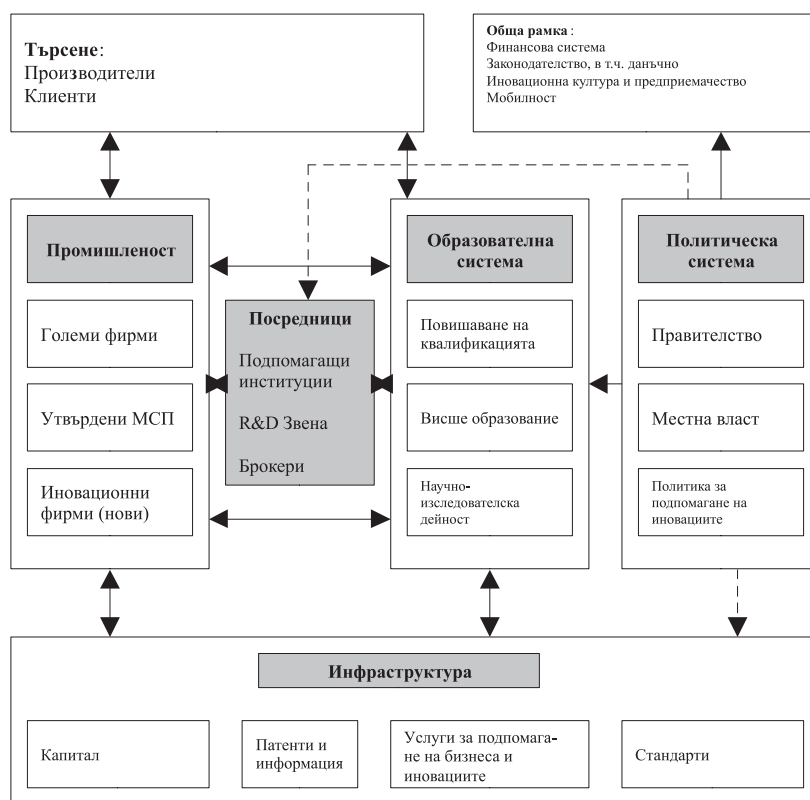
Обсъждане на стратегията (на преден план от дясно на ляво): доц. Борислав Борисов, заместник кмет Община Варна, г-н Яни Янев.

Партньорите по проекта.

Основният подход, приложен при разработването на регионалната стратегия, е регионалната перспектива, основаваща се на проучването на конкретната общественост

икономическата ситуация в СИРП. Прилагайки SWOT анализ за разкриване на слабите и силните страни на регионалната икономика, възможностите и заплахите пред нейното развитие, се формулира стратегическата рамка за креативно и иновативно развитие на интелектуалния и научен потенциал на СИРП. В този смисъл под “иновативност” се разбира способността за генериране на процеси, насочени към обновление или въвеждане на високи постижения, засягащи както сферата на технологиите, така и процесите и връзките между главните участници в регионалната иновационна система – предприятията, посредническите организации, образователните и изследователските институции и администрацията (местната и държавна власт), заедно с инфраструктурата и нормативната рамка (фиг.2). Поради това успешният процес на създаване на стратегията предполага активно участие на този широк кръг субекти със задължителни инициативи “отдолу”. Този подход, наричан “bottom-up”, е основен принцип при създаване на планове там, където тяхната реализация зависи от мобилизацията и активността на множество локални участници.

Фиг. 2. Иновационна система (по Арнолд Кулман, “Бяла книга на клъстерната политика”, 2004г.)

Регионалната иновационна стратегия не е еднократен акт, а:

- процес на осъзнаване на потребността от развитие на иновативния потенциал на региона, сближаване между основните участници - предприятия, изследвания, местна и централна власт, неправителствени организации и изграждане на регионален консенсус;
- анализ на научно-изследователския потенциал на региона, нивото на технологичното развитие на фирмите и техните потребности от иновации, капацитета на посредническите институции;
- документ, включващ диагностика (SWOT анализ), набор от цели на различни нива и програма за тяхната реализация;

– действия, водещи до практическата реализация на целите на РИС.

При изграждане на Стратегията е ползвана методическа помощ от ЕК, чрез Комитета на мрежата на иновативните региони в Европа (IRE Network). Комитетът проведе четири методологични семинари с управленските екипи на организациите, координиращи проектите за РИС, по проблематиката на процеса по изготвяне на стратегиите и подпомогна дейността им за формиране на становища, отразяващи съществуващата действителност и бъдещото развитие на регионите. В допълнение към провежданите методологични семинари, Комитетът сформира 3 фокус групи: „Промоция на иновации сред МСП”, „Връзка академичните среди - бизнес и иновативна култура”, „Клъстери и финансиране на иновации”, в които са обсъдени актуални проблеми в съответните области и начини за преодоляването им. РАПИВ участва в две от фокус групите „Промоция на иновации сред МСП” и „Клъстери и финансиране на иновации”, като по този начин внесе и представи в дискусиите и обсъжданията характерните особености за региона и страната.

Чрез изпълнението на този проект, участниците от СИРП получиха достъп до натрупания европейски опит в сферата на регионалната иновационна политика, както и до нови методики, средства и практики за популяризиране и реализиране на иновациите.

Методология на изследванията за състоянието на регионалната иновационна система на СИРП

1.3.1. Обща формулировка

Проблем на изследването: Ниската иновативност на регионалната икономика, недостатъчното стимулиране и използване на иновационния потенциал на СИРП.

Обект на изследването: Регионалната иновационна система на СИРП, включваща фирми, институции, администрация, посреднически организации, които си взаимодействат в процеса на търсене и предлагане на иновации, както и за тяхното осъществяване.

Предмет на анализа: определяне на основните характеристики на регионалната иновационна система и възможностите за нейното подобряване и управление.

Цели и очаквани резултати: Разработване на стратегия, мерки и план за действие за повишаване на иновационния потенциал на СИРП и иновационната активност в района.

Концептуален модел: той е холистичен микс, включващ известния модел на иновационна система на М.Фридман, концепцията на М.Портър за конкурентоспособност, основана на клъстери, таксономията на К.Pavitt, разделяща фирмите на групи според поведението им при добиване на знания и правене на иновации и др.

Изследователски хипотези: Изследователските хипотези са предположения за състоянието и връзките между променливите и участниците, описващи проблема. Примери за хипотези:

Фактори, които препятстват иновациите: Предварителните очаквания са, че в отговорите на въпросите при анкетиране ще се повторят в значителна степен същите фактори, изтъкнати като причини за затруднения при иновиране в някои предишни анкети, като: много високи разходи за иновации, липса на квалифициран персонал и др.

Хипотези, свързани с иновационни режими: предварителните очаквания са, че по-голямата част от фирмите в СИРП са в „продуктово-инженерен” и „традиционен” тип иновационен режим.

1.3.2. Стратегия и методи за събиране на емпирични данни

При старта на изследването е възприета „Формулативна” стратегия, т.е. предварително „разузнаване” на обекта и формулиране на въпроси и хипотези и след това да се премине към „Експериментална” стратегия, т.е. установяване на съществени причинно-следствени връзки между променливите или факторите, които описват обекта.

Методите за събиране и обработка на емпирични данни са:

– събиране и обработка на „вторични” данни (обзори, анализи, статистика, казуси, примери и др.);

– събиране и обработка на „първични” данни (чрез анкети, интервюта, дискусии, наблюдения, експерименти и др.)

От методите за допитване са използвани в началния етап на изследване анкетирането по пощата (изпращане на въпросник след предварително уведомяване) и последващо интервюиране на място.

При разработване на анкетите е използвана скалата на Ликерт (3-5 степенна бална оценка на предварително предложено твърдение: „Съгласен, ...Може би е така,... Несъгласен”) или семантичния диференциал (3-5 степенна бална оценка при сравнение, изява на предпочитание, мнение и т.н. относно представени факти: „Високо/ Добро..... Средно.....Лошо/Ниско”).

1.3.3. Модел и обем на извадката

Изследванията, свързани със събиране и анализ на „първични” данни, се основават на т.н. извадков подход, при който целевата съвкупност от екземпляри на обекта се изучава чрез анализиране на определен брой нейни представители. В проведените изследвания е използвана „Стратифицирана” извадка, при известно вътрешно обособяване в целевата съвкупност (разделение на фирмите по отрасли, по брой персонал, по обем продажби/приходи и т.н.).

При изследването на иновативността и конкурентоспособността на предприятията, теоретичният обем на извадката е изчислен на база броя на икономически активните фирми в СИРП (около 40 000) и приетата пределно допустима грешка от 5%. Приети са минимален обем на извадката $n = 400$ фирми и последващо удвояване броя на фирмите, поради възможен голям % неотговорили.

Извадката е „стратифицирана” по следния начин:

- на географски принцип, в зависимост от относителния дял, който имат 6-те области във формирането на Брутният вътрешен продукт (БВП) на СИРП, с лек приоритет на останалите области спрямо Варна и е разделена е на отраслов принцип, в зависимост от важността/относителния дял, който се приема, че имат десетте **приоритетни икономически сектора**, определени и утвърдени от НК, за изследване на състоянието и тенденциите за развитие и внедряване на иновации, чрез постигнат консенсус сред участниците в иновационния процес:

- Енергетика, енергийна ефективност, околна среда (ЕЕЕОС);
- Информационни и комуникационни технологии (ИКТ);
- Машиностроене, електротехническа промишленост и електроника (МЕПЕ);
- Морска индустрия (МИ);
- Преработвателна индустрия (ПП);
- Селско стопанство (СС);
- Строителство и транспорт – под транспорт се има предвид транспортна

инфраструктура (СТ);

- Туризм (Т);
- Услуги – финансови, логистични и др. (У);
- Химия, биотехнологии, фармацевтика (ХБФ).

Фирмите за анкетиране са подбрани случайно (чрез номериране и изтегляне) от предварително подготвени предложения-списъци с фирми от съответните 6 области, разпределени по 10-те приоритетни сектора.

При изследването на потенциала за създаване и подкрепа на иновации е събрана информация за всички университети (вкл. до ниво факултети), научноизследователски и посреднически организации от СИРП, които са интервюирани с анкетьори.

1.3.4. Обработка и анализ на данните

Обработката и анализирането на данните от анкетите е извършено с помощта на програмния пакет SPSS. За всички организации, включени в списъците за подбор, е създадена база данни на MS Access.

Заседание на секторна група.

Заседание на секторна група.

Следващите етапи включват:

- **Предварителен анализ на данните:** описание на данните, чрез пресмятане на честоти, относителни дялове, средни стойности, измерители на разсейването и представяне на данните чрез кростаблици, хистограми и др. чрез SPSS.
- **Проверка на хипотези и анализ на зависимости.**
- **Окончателна обработка и анализ на данните.**
- **Формулиране на изводи и предложения.**

1.4 ДЕЙНОСТИ ПО ПРОЕКТА

Пряко ангажираните лица в проекта са **159**, от които 104 експерти и консултанти.

Общият брой на участващите юридически лица е над 600. Общият брой на участниците е над 1500.

В изпълнение на проекта са проведени редица дейности, целящи изграждането на функционална структура на проекта, повишаване информираността на обществеността, включително и на партньорите, укрепване на регионалния консенсус по въпросите свързани с проекта. Координирането на дейностите по проекта се осъществява от РАПИВ съвместно с представителите на областните администрации.

Във всички етапи на проекта са заложили задачи и дейности, групирани в Работни пакети – 14 броя, имащи свои цели за постигане, неизменна част от общите цели на проекта. Общият брой на задачите е 42.

Г-н Яни Янев, Народен представител открива стартиращата международна конференция РИС на СИРП, 07.10.2005. От дясно на ляво: г-н Ерколе Каути, д-р Димитър Радев, г-н Яни Янев, г-жа Милена Паунова, Зам. министър, МРРБ, г-н Маршал Хишиа, представител на ЕК, г-жа Зоя Дамянова.

Г-н Лъчезар Борисов, Зам. министър, МИЕ открива заключителната международна конференция РИС на СИРП, 30.01.2008. От дясно на ляво: д-р Димитър Радев, г-жа Пенка Йорданова, Директор в МРРБ, г-н Лъчезар Борисов, г-н Александър Фарашев, Зам. областен управител гр. Варна.

При разработването на Регионалната иновационна стратегия на Североизточен район за планиране са осъществени в хронологичен ред следните обобщени дейности:

- сформиране на Управленски екип и определяне структурата и методологията на проекта;
- формиране на Направляващ комитет, който да следи разработването на РИС и утвърждава всички важни решения за РИС на СИРП;
- формиране и обучение на работни групи (РГ) по проекта;
- събиране на „вторични“ данни: периодични работни срещи на РГ;
- събиране на „първични данни“ чрез анкетни проучвания;
- разработване на анкети и подбор на обекти за изследване;
- изследване на иновативността и конкурентоспособността на фирмите от СИРП за определяне на нуждите и търсенето на иновации;
- изследване на организациите създаващи и подкрепящи иновации за определяне предлагането на иновации в района;
- обработка на данните;
- разработване на доклади за актуалното състояние по сектори и секторен SWOT анализ;
- провеждане на хоризонтални анализи в три фокус групи;
- препоръки и заключения за РИС на СИРП;
- извършване на цялостен SWOT анализ на региона;
- определяне на стратегическа рамка и план за действие;
- определяне на пилотни проекти;
- разработване на мониторингова система.

Популяризиране на резултатите от проекта.

Популяризирането на целите на проекта, повишаването на иновационната култура и достигането до широк кръг заинтересовани субекти, се осъществява с различни дейности, подпомагащи формирането на положителна нагласа в обществото, за процеса на създаване на РИС. Установени са трайни контакти и са създадени и развивани ползотворни партньорства с местни и чуждестранни организации. В тази насока Управленският екип проведе редица информационни дни и дискуссионни семинари в рамките на проекта в административните центрове на областите от СИРП - Варна, Добрич, Разград, Силистра, Търговище и Шумен. На срещите са дискутирани методологията и крайните резултати, които се постигат вследствие на разработването на РИС. В обсъжданията взеха участие представители на областните и общинските администрации, академичната общност, научните среди, местните браншови организации, малкия, среден и голям бизнес и неправителствените организации.

Проведени са редица заседания, обсъждания и работни срещи на секторните и областните работни групи и фокус групите, както и семинари с националния и регионалния консултант. Публикувани са в местния и централния печат статии, интервюта, съобщения и са осъществени предавания в електронните медии за реализацията на проекта.

Изградена е партньорска мрежа от широк кръг експерти (на регионално, национално и международно ниво), предприятия, университети и изследователски институти, местната и държавна власт и неправителствени организации.

Стартираща конференция 07.10.2005г.

Заклучителна конференция 30.01.2008г.

2. ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОФИЛ

Североизточният район за планиране, е разположен в североизточната част на България, покрива територия от 19 966,6 кв.км и е третият по територия и население (1,3 мил. жители) от шестте района за планиране в (18.0% от територията и 16.5% от населението на страната). Обхваща 6 административни области - Варна, Добрич, Разград, Силистра, Търговище и Шумен.

СИРП е важен за икономиката на България и Европа:

- през СИРП преминават 3 много важни европейски транспортни коридори: **Коридор № 7** (Дунавски воден път), **Коридор № 8** (Дурас-Скопие-София-Бургас-Варна), **Коридор № 9** (Хелзинки-Киев-Русе-Александруполис). Чрез Пристанищния комплекс-Варна, България се свързва с Черноморския регион (Украйна, Грузия, Русия, Турция).
- СИРП е водещ по: туризъм, обработваема земеделска земя, гъстота на пътната мрежа;
- заема второ място по: инвестиции, използване на Интернет, относителни разходи за ИРД;
- на трето място е по: население, БВП и БДС, обем на продажбите, размер на ДМА.

2.1. БРУТЕН ВЪТРЕШЕН ПРОДУКТ. БРУТНА ДОБАВЕНА СТОЙНОСТ

СИРП е на трето място по принос на brutния вътрешен продукт (БВП) в националния продукт (13,7% за 2005) след Югозападен и Южен Централен райони. През периода 2000-2005 г., темповете на нарастване на БВП в района са близки до средните за страната и приносът му в БВП на страната е сравнително постоянна величина (между 13-14%). С най-голям принос е област Варна (над 40%), следвана от Шумен, Добрич, Разград, Силистра и Търговище. БВП на човек от населението за района е 4589 лв. (2005 г.), а средния за страната е 5529 лв (2005), т.е. БВП на човек от населението на СИРП е 83% от средния за страната. СИРП заема 3-4 място по този показател през целия разглеждан период. Област Варна има значително по-висок размер (с около 1/4 над средния за района), а в останалите пет области БВП на човек е значително по-нисък.

СИРП е на трето място в страната по отчетени стойности на brutната добавена стойност (БДС)- общо 4 811 109 хил.лв (2005) или 13,7% от общата БДС на Р България. С най-голям дял в БДС на района е секторът на услугите - 2 889 063 хил.лв (2005) или 60 %,

следван от индустрията – 1 175 179 хил.лв (2005) или 24,4 % и аграрния сектор – 746 867 хил.лв (2005) или 15,6 %. (почти 2 пъти над средното за страната).

Дяловете на услугите и индустрията в икономиката по области са най-високи в област Варна, следвана от областите Шумен и Разград. Най-висок дял на аграрния сектор в икономиката имат: област Силистра (над 23%) област Добрич (над 22%) и област Разград (около 13%).

Таблица 1. Разпределение на продукцията и ДМА в СИРП по отрасли и подотрасли

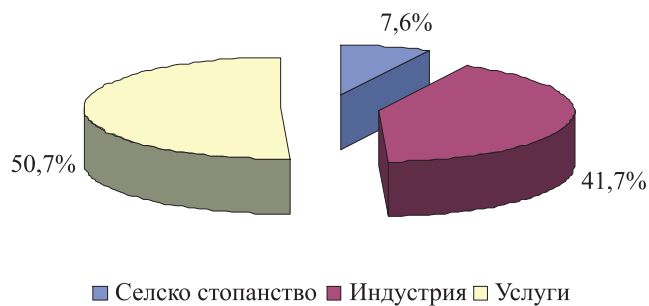
хил.лв	Продукция бруто 2001		ДМА 2001		Продукция бруто 2005	Растеж 63%	ДМА 2005	Растеж 113,5%
Общо СИРП	4895641		3068795		7989062		6552379	
Селско стоп	7,90%		6,40%		7,60%		6,50%	
Индустрия	41%		41,50%		41,70%		37,20%	
в т.ч.		в т.ч.		в т.ч.		в т.ч.		в т.ч.
Хранителни продукти		28,40%		20,10%		24,80%		21,30%
Текстил и облекло		6,50%		3,90%		5,90%		3,50%
Химич.продукти		27,20%		27,80%		17,70%		19,10%
Метални изделия		5,40%		3,60%		8,60%		
Машиностроене		10,70%		7,60%		11,60%		6,10%
Енергия,газ,ВиК		17,80%		17,40%		13,70%		25,50%
Строителство	8,80%		3,40%		12,60%		3,50%	
Търговия	10,40%		9,10%		11,10%		9,70%	
Хотелиерство	4,30%				4,70%			
Транспорт	17,40%		12,40%		13,70%		16,80%	

Сред най-развитите подотрасли на индустрията (според обема на продукцията бруто) в СИРП са производството на хранителни продукти и напитки (около 25% от индустриалната продукция за 2005), на метални изделия и машиностроене (около 20%), на химически продукти (около 18%), на производството на електро- и топлоенергия, снабдяване с газ, вода (около 14%) и др. Много бързо развитие отбелязват строителството, търговията, транспорта и хотелиерството (туризма). Аграрният сектор (вкл. риболовът и аквакултурите) има постоянен значителен дял от около 7,5-8% от брутната продукция на СИРП.

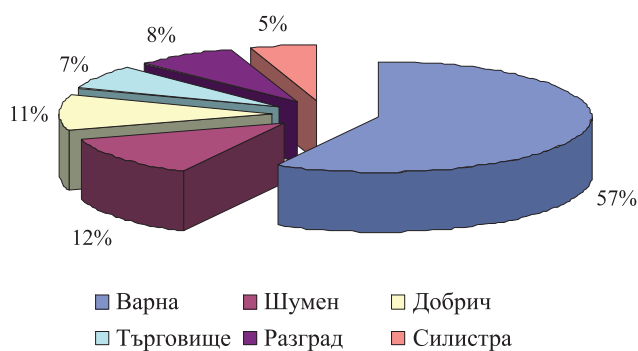
Таблица 2. Разпределение на продукцията и ДМА по области в рамките на СИРП

Хил.лв	2001		2005		2005		2005	
	Продукция бруто	%	ДМА	%	Продукция бруто	%	ДМА	%
Общо СИРП	4895641		3068795		7989062		6552379	
Селско стоп	386698	7,90%	195978	6,39%	604237	7,56%	427460	6,52%
Индустрия	2007838	41,01%	1273464	41,50%	3332082	41,71%	2438032	37,21%
Услуги	2501105	51,09%	1599353	52,11%	4052743	50,73%	3686887	56,27%
По области								
Варна	2952121	60,30%	1847146	60,19%	4608383	57,68%	4041534	61,68%
Шумен	531297	10,85%	285610	9,31%	973365	12,18%	632286	9,65%
Добрич	509276	10,40%	472484	15,40%	847196	10,60%	812364	12,40%
Търговище	263302	5,38%	109113	3,56%	537758	6,73%	457356	6,98%
Разград	398831	8,15%	203484	6,63%	622849	7,80%	338060	5,16%
Силистра	240814	4,92%	150958	4,92%	399511	5,00%	270779	4,13%

От данните, представени в Таблица 2 се забелязва, че въпреки своето абсолютно доминиране относителният дял на област Варна в брутната стойност на продукцията на СИРП, макар и бавно, намалява за периода 2001-2005, като се увеличава относителният дял на област Шумен и област Търговище, при сравнително неизменен дял на области като Добрич, Разград и Силистра.

Фиг.3. Брутна продукция по сектори

Фиг.4. Брутна продукция по области

2.2. ИНВЕСТИЦИИ

Към 31.12.2001 г в предприятията от нефинансовия сектор на България са направени преки чуждестранни инвестиции в размер от 2 524 385.8 хил.долара, то към 31.12.2006 те са били вече 12 401 663.2 хил.долара (нарастване от около 5 пъти за период от 5 години).

Североизточният район се нарежда на второ-трето място в страната по размер на акумулираните преки чуждестранни инвестиции – около 14% от общия им размер. Техният обем показва значително нарастване през последните няколко години.

Най-големи инвестиции в района са направени в „Солвей-Соди“-Девня, в „Шишеджам” - Търговище; в „Амилум” - Разград и т.н.

Неравномерно е разпределението им по области. Преобладаващият дял от преките чуждестранни инвестиции (над 60%) са на територията на Варненска област, около 10% в област Разград, около 9% в Шумен, около 6% в Добрич и Търговище, а в Силистра около 4%.

Значителна част от инвестициите (около 2/3) обаче са в недвижими имоти, складове и магазини, а не в производствени активи.

Следва да се отбележи изпреварващото нарастване на Дълготрайните Материални Активи в СИРП (ръст от 113% за 5 години в сравнение с 63% ръст на брутната продукция на СИРП), което говори за активната подмяна и модернизация на технологичното оборудване в предприятията в района – гаранция за повишаване на производителността и качеството на продукцията в бъдеще.

2.3. ПРЕДПРИЯТИЯ. СЕЛСКО СТОПАНСТВО. УСЛУГИ

На територията на СИРП са разположени около 16% от предприятията от нефинансовия сектор в страната, работят над 15% от заетите, разполага с над 14% от дълготрайните материални активи.

Общият брой фирми в СИРП е около 37 хиляди, от които 91% са микрофирми (до 10 заети), 7,2% – с 11-50 и 1% – с 51-100 заети. Характерно е доминирането на микро и малките фирми.

Предприемачество. Бариири пред развитието му. Развитието на предприемачеството се утвърждава като важна основа за икономическия растеж на страната, което налага подобряване на условията, които подкрепят развитието на фирмите.

Липсата на финансова подкрепа, сложните административни процедури и липсата на квалифицирана работна ръка все още се идентифицират като ключови бариири за започване и разширяване на бизнеса. Равнището на самозаетост (относителен дял на предприемачи - работодатели и самонаети лица, от общо заетите лица) за страната е 13,1%, а за СИРП – 13,5% (с 3 пункта над средното за страната). Това нарежда района на трето място в страната след Южния централен (14,9%) и Югоизточния (13,7%) райони.

Бизнес подкрепяща инфраструктура. Тя в СИРП тепърва се развива. Независимо, че заетите в бизнес услугите бележат нарастване и техният размер в района е на второ място сред районите за планиране (128 на 10 хил. човека от населението), те са концентрирани предимно в област Варна (189). Изключително нисък е техният брой в областите Силистра (44) и Разград (66).

Наличието на производствени зони в добро техническо състояние е важен ресурс за развитие сектора на бизнес услугите и на бизнеса като цяло.

Занасърчаване на предприемачеството и повишаване на заетостта в Североизточния район е изградена мрежа от:

- Бизнес центрове /БЦ/ в следните градове: Добрич (с изнесен офис в Генерал Тошево), Дулово, Исперих, Нови пазар, Силистра, Търговище и Шумен.
- Бизнес инкубатори /БИ/: Варна, Силистра, Търговище и Шумен.
- Агробизнес центрове /АБЦ/: Дулово, Нови Пазар, Силистра.
- Информационен бизнес център /ИБЦ/: Генерал Тошево - Любенова махала.

- Агенции за регионално развитие: Варна – Регионална агенция за предприемачество и иновации – Варна, Агенция за икономическо развитие, Добрич - Агенция за регионално икономическо развитие и инвестиции, Разград - Агенция за регионално развитие, Шумен - Агенция за устойчиво регионално развитие и инвестиции, Силистра - Агенция за икономическо развитие и инвестиции, Търговище - Агенция за регионално развитие.

- Евро Инфо Центрове: в Търговско-промишлена палата – Добрич.

Промишлеността в Североизточния район е смесица от големи и малки фирми, представени на широка индустриална основа.

Сред най-развитите подотрасли на индустрията (според обема на продукцията бруто) в СИРП, които са от национално значение, са производството на хранителни продукти и напитки (около 25% от индустриалната продукция за 2005), на метални изделия

и машиностроене (около 20%), на химически продукти (около 18%), на производството на електро- и топлоенергия, снабдяване с газ, вода (около 14%) и др. Много бързо развитие отбелязват строителството, търговията, транспорта и хотелиерството.

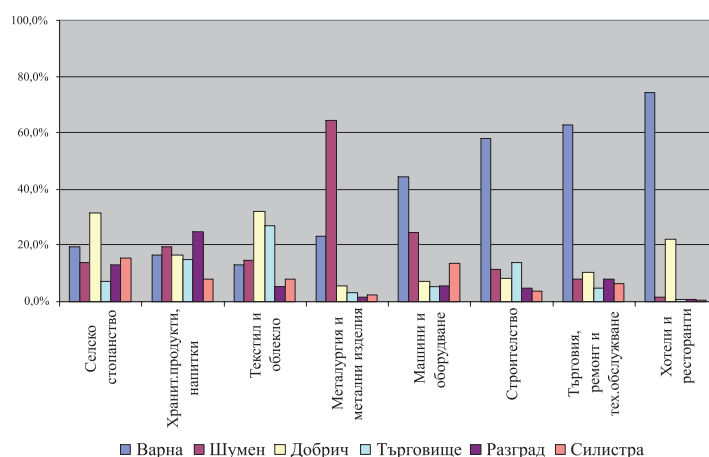
Индустриалният сектор се отличава с висока степен на концентрация в областните центрове и в промишлената агломерация Варна-Девня-Белослав.

Така например при промишлените подотрасли като производството на химически вещества, продукти и влакна, на електроенергия, топлоенергия, газ и вода, както и в сектора на услугите в областта на транспорта, складирането и съобщенията област Варна дава над 90 % от общата бруто продукция за 2005 г.

При производството на превозни средства област Варна дава 80% , а област Шумен- около 17% от продукцията бруто за 2005 г.

Останалите подотрасли на индустрията са сравнително по-равномерно разпределени между областите, като водеща остава област Варна, с изключение на производството на хранителни продукти (водещи са област Разград и Шумен), производство на текстил и облекло (водещи са област Добрич и Търговище), а също така металургия и метални изделия (водеща е област Шумен).

Графична представа за разпределението на подотраслите на индустрията във всяка област е дадена на Фиг.5.

Фиг. 5. Разпределение на брутната продукция по отрасли за различните области (2005).

Поява и развитие на регионални кълъстери. В района се отбелязват благоприятни предпоставки за поява и развитие на **кълъстери**, които могат да доведат до бъдеща териториално-производствена интеграция и включване на по-малки населени места като елементи на ефективни и динамично развиващи се кълъстери.

В СИРП се наблюдава образуването на следните кълъстери:

– Кълъстер “Девня” - обединено представителство пред държавните органи на: “Агрополихим”АД, “Девня цимент”АД, “Солвей - Соди”АД с общо използване на уникалното находище на природни ресурси край Варна;

– Кълъстер “Морска индустрия” - включва корабоплаване, пристанища, корабостроене и кораборемонт, морски ресурси, морска наука и образование, всички дейности и услуги, обслужващи морския бизнес; нарастващо значение в икономиката на района и по-специално на област Варна в съответствие с международните изисквания и стандарти в пазарна среда;

– Кълъстер “Туризм”.

Идентифицирани са възможностите за създаване на кълъстери: „Обувно

производство” в Община Добрич /около 20 малки фирми – производители на обувки/; „Стъкло” в Област Търговище /”Шишеджам” - строителство на три заводи за стъкло – плоско стъкло, домакинско стъкло, автомобилни стъкла, суровина – от Община Опака, дървените каси за опаковки - от община Антоново/; „Хранително-вкусова промишленост” /интеграция между разградския Завод „Амилум” - основен производител на подсладители и нишесте в страната, и производителите на царевица в Добруджа (суровина за производството на газирани и алкохолните напитки).

Селското стопанство в района е един от приоритетните отрасли. За неговото развитие съществуват благоприятни предпоставки като: Традиции и опит при отглеждане на селскостопански култури; Наличие на крупни арендатори и производители на селскостопанска продукция; Наличие на богат генофонд от култури и сортове. Общините, производителите и фирмите в района показват висока предприемчивост по отношение на усвояване средства по програма САПАРД.

В същото време се отбелязват негативни процеси и тенденции като: Траен спад в развитието на животновъдството; Нефункционални амортизирани напоителни системи; Неефективно производство, нарушена връзка между наука, производство и пазар; Ниско ниво на организираност на производителите, липса на действени организационни структури на местно ниво; Раздробеност, маломерност на голяма част на площите и фермите. Независимо от изграждането на някои елементи на предприемаческата инфраструктура на селското стопанство в района, тя предстои да бъде доразвита.

СИРП има най-голям относителен дял на използваната земеделска площ в България – 23,6% от тази в страната (1 259 хил. ха). Обработваемата земя тук е 1 049 хил. ха (32,4% от обработваемата земя в страната). СИРП е водещ район по добива на зърнени култури, слънчоглед и др.

В развитието на **туризма** Североизточният район заема водещо място сред районите за планиране в страната с над 40% от легловата база на страната, от леглоденонцията в експлоатация, от реализираните нощувки и от приходите от настаняване. В сравнение с другите райони за планиране СИРП се отличава и с най-висок среден престой на посетителите – 7,1 дни, най-висока заетост на базата – 35,7%, най-големи гъстота на леглата – 3,5 на км², легла на 100 жители – 5,1 бр. и нощувки на 100 жители – 412 бр. Това определя СИРП като район с най-голям “натиск върху средата” и социално-икономическо влияние на туризма, измерени чрез показателите гъстота на леглата и нощувките, легла и нощувки на 100 жители, чрез урбанизацията на морския бряг от Варна до Балчик и др.

СИРП е с богато културно-историческо и природно наследство, което е сериозна предпоставка за развитието на алтернативни форми на туризма – културен, аграрен, екологичен.

2.4. ИНОВАЦИИ И ТЕХНОЛОГИИ. ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ЦЕНТРОВЕ

СИРП е на второ-трето място в страната след Югозападния и Южния Централен райони по абсолютен и относителен дял на разходите за НИРД от БВП – при средно за страната – 0,4%, което значително изостава от поставената цел в Лисабонската стратегия. Вложените средства са съвсем минимални и не представляват сериозна основа за ново технологично и конкурентно-способно развитие.

Иновационен форум

Съществуващите в СИРП университети са концентрирани основно във Варна - пет и Шумен - един.

Съществуващият научно-изследователски потенциал е ограничен, което не съдейства за развитие на иновативния капацитет на района. Броят на функциониращите организации в сферата на НИРД в района е твърде малък и основно концентриран в гр. Варна (4 бр. – по рибни ресурси; по морски изследвания и океанология; по хидро- и аеродинамика и по металознание). Към Националния

център по аграрни науки в Ген. Тошево и Шумен има научно-производствени структури. В сферата на селското стопанство следва да се посочат и филиалът в община Лозница на Института по животновъдство в Костинброд, Опитната станция по кайсията – Силистра и др. Наблюдава се тенденция на партниране на висшите училища с научните институти в зависимост от реалните потребности на пазара, но в ограничен мащаб и липса на комерсиализация на научните продукти.

Липсва изградена технологична инфраструктура като паркове, инкубатори, центрове за трансфер за технологии и други структури за технологично партньорство с бизнеса.

Иновациите са все още приоритет предимно на големите предприятия.

2.5. СЪСТОЯНИЕ НА ИНФРАСТРУКТУРАТА

Транспортна инфраструктура. СИРП е основен транспортно-логистичен център на страната. В района са изградени и функционират важни пристанища на **Черно море** - Варна и Балчик и по р. **Дунав** - Тутракан и Силистра. СИРП е с добре изградена **пътна мрежа**. Относителният дял на магистралите и първокласни пътища представлява 20% от общото за страната. Това показва една добра изграденост на пътната мрежа с показатели, по-високи от средните за страната и едни от най-добрите от районите за планиране. Гъстотата на **републиканската пътна мрежа** за СИРП е 181,9 км/1000км², по-висока от тази за страната (173,7 км/1000км²), също и общата гъстота - 358,3 е по-висока от средната за страната и най-висока от всички райони за планиране. СИРП е един от районите с най-слабо развита **ж.п. мрежа** в страната в териториален аспект, но сравнително по-модернизирана. Областите Варна и Шумен са с най-добре развита ж.п. инфраструктура, тъй като се обслужват от главните ж.п. направления София-Варна и Русе-Варна.

Съобщителна инфраструктура. Изградеността на съобщителната мрежа в СИРП изостава от средните показатели за страната. С най-добри показатели за развитие на съобщителната система са областите Варна и Добрич, а най-слабо развита - в областите Шумен и Силистра.

Водостопанска инфраструктура. СИРП е с най-тежките **водоснабдителни** проблеми в страната. Водоизточниците са подземни и на голяма дълбочина. Подаваната за водоснабдяване на населените места вода непрекъснато намалява. В последните 20 години намалява и делът на полезно използваната вода поради амортизацията на водопроводните съоръжения. Загубите на вода са над 65%, което обуславя висока енергоемкост и най-висока цена на водните услуги в страната. Въпреки това, делът на водоснабденото

население е 99,6%, при средна стойност за страната 98,4%. Също така относителният дял на населението с режим на водоснабдяване е 14,7%, при средна стойност за страната почти 22%. По-добре стоят нещата с пречистването на отпадните води: от общо 55 броя ПСОВ, изградени в страната, 13 броя ПСОВ са на територията на Варненска област. Относителният дял на населението в СИРП, обхванато от ПСОВ, е 43,1%, по-висок от средния процент за страната (38,1) и един от най-високите по райони за планиране. Най-ниска е изградеността на канализационните системи в областите Силистра и Разград.

Енергийна инфраструктура. България внася около 60 % от необходимите енергийни ресурси и голяма част от тях (природен газ, въглища, нефт и деривати) “влизат” през СИРП, което е причина на територията на района да е развита транзитна енергийна инфраструктура от най-висок клас, като се формира енергиен инфраструктурен коридор по направление Кардам-Добрич-Девня.

Добре изградената газопроводна мрежа в СИРП дава възможност за развитие и на газоснабдителна мрежа с ниско налягане за битово и обществено газоснабдяване, като тук е обособен газоразпределителният регион “Добруджа”, за който вече е издадена лицензия за развитие на мрежите в тези райони. В много общини – Варна, Каварна, Попово, Търговище, Добрич, Разград, Нови пазар, Исперих и др., газоснабдителните мрежи за битови и обществени консуматори вече са изградени.

Възобновяемите енергийни източници са друг местен ресурс, който може да намали зависимостта от внос на енергоносители, да подобри сигурността на енергоснабдяването и да облекчи опазването на околната среда, но въпреки това те се използват непостоянно и недостатъчно.

2.6. ПРИОРИТЕТНИ ИКОНОМИЧЕСКИ СЕКТОРИ

Вследствие на постъпилите предложения и проведените консултации и обсъждания на различни нива, НК на свое заседание, проведено на 15.05.2006г., прие следните десет приоритетни икономически сектора за изследване:

- Енергетика, енергийна ефективност, околна среда;
- Информационни и комуникационни технологии;
- Машиностроене, електротехническа промишленост и електроника;
- Морска индустрия;
- Преработвателна промишленост;
- Селско стопанство;
- Строителство и транспорт;
- Туризм;
- Услуги (финансови, логистични и др.);
- Химия, биотехнологии и фармацевтика.

Изготвиха се 10 доклада от секторните експертни работни групи, в които се анализира иновативното състояние на района и се посочиха тенденциите за иновативно развитие на СИРП. Представени са основните идентифицирани възможности за развитие на секторите.

Енергетика, енергийна ефективност, околна среда (ЕЕОС)

- Изграждане на съоръжения за използване на възобновяеми източници на енергия.
- Използуване на ко-генератори в топлофикационните централи и детандер-генератори в газоразпределителните станции за производство на електрическа енергия.

- Използване енергията на отпадната дървесина, биомасата и битовите отпадъци за производство на биогорива.
- Изграждане на система за планирано саниране на сградите.
- Масово газифициране на жилища и сгради.
- Използване на нови светлинни източници и системи за управление на уличното осветление.
- Образуване на клъстери.
- Намаляване на загубите при доставка на питейна вода и ел. енергия и повишаване ефективността от използването на геотермалните и течащи води.
- Създаване на високотехнологични лаборатории

Информационни и комуникационни технологии (ИКТ)

- Интегриране на телекомуникационните структури на страните от Средния Изток, Западна Европа и Северна Африка.
- Създаване на мрежи за сътрудничество между фирми и научни институти и стимулиране на ИРД.
- Финансиране с рисков капитал.
- Внедряване на 4G технологии и продукти.
- Увеличаване на електронната търговия и пазара на личното потребление.
- Разширяване на пазара към сферата на туризма, обществения сектор и транснационалното сътрудничество.
- Подпомагане експортната стратегия на фирмите, предоставяне на информация за пазари и подпомагане участието на борси в чужбина.
- Преференциално кредитиране и стимулиране на фирмите в ИКТ за технологично обновяване, намаляване на териториалните диспропорции и ИРД.
- Внедряване на лицензирани системи за управление на качеството, единни стандарти за качество и утвърждаване на система за категоризация.
- Изграждане на агресивна маркетингова политика.
- Подобряване квалификацията на персонала и намаляване на кадровия дефицит.

Машиностроене, електротехническа промишленост и електроника (МЕПЕ)

- Производство на ел. домакински уреди, превозни средства-оборудване и резервни части.
- Създаване на клъстер за земеделска техника.
- Специализиране на секторната икономика към обслужване на морската индустрия- корабостроене и кораборемонт.
- Изграждане на индустриална зона свързана с морската, химическата и земеделската индустрии.
- Осъществяване на трансгранично сътрудничество с Румъния.
- Намеса на бизнеса в обучението на инженерните кадри.
- Стимулиране на младите специалисти, както и привличането им в университетите и научните институти.
- Засилване на НИРД и насочване на международни проекти за решаване на иновационните проблеми на фирмите.
- Формиране на експертни групи на регионално ниво, провеждащи проучвателна и организационна дейност по разработването на иновационни проекти.

- Приемане на данъчни облекчения за фирмите, които инвестират за иновационното си развитие.
- Повишаване ефективността на фирмите при защита на интелектуалната собственост.
- Внедряване на енергоспестяващи производства.
- Своевременно сертифициране на фирмите съгласно европейските стандарти.

Морска индустрия (МИ)

- Развитие на корабостроенето с оглед благоприятните тенденции в световен мащаб и положителното развитие на международния фрахтов пазар.
- Подготовка на кадри в съществуващите учебни заведения.
- Модернизация на флота на корабоплавателните фирми.
- Бързо разширяване и модернизация на пристанищата с едновременното им превръщане в логистични центрове.
- Завършване процеса на децентрализация в отрасъла и концесиониране на пристанищните терминали.
- Развитие на танкерна корабоплавателна компания, с оглед изграждането на нефтопроводи.
- Въвеждане и сертифициране на системи за контрол на качеството.
- Привеждане на законодателството касаещо сектора към изискванията на международните норми, вкл. прием на адекватна данъчна политика за сектора.
- Клъстеризиране в сектора.
- Създаване на центрове за трансфер на технологии в морския транспорт и в пристанищната дейност.

Преработвателна промишленост (ПП)

- Запазване, развитие и подобряване на качеството на традиционните производства и въвеждане на нови продукти.
- Защита произхода на традиционни продукти.
- Закупуване на нови машини и технологии, и подобряване квалификацията на персонала.
- Създаване на клъстери „Стъкло”, „Керамика”, „Храни и Напитки”, „Обувно производство”. Присъединяване преработката на плодове и зеленчуци към клъстерите.
- Въвеждане и утвърждаване на собствени марки, особено в шивашката и ХВП.
- Коопериране в хоризонтално ниво на месодобива, млекодобива и преработката им и подготовка за вертикално коопериране на база туристически клъстер.
- Подкрепа на НИРД и иновации в производството чрез изграждане на регионални центрове за изследвания и иновации.
- Автоматизиране на процесите, и намаляване влиянието на субективния фактор върху качеството.

Селско стопанство (СС)

- Производство на характерните за района растениевъдни култури и животни.
- Технологично обновяване и изграждане на съвременни, съоръжения, сгради, овощни, лозови масиви и животновъдни ферми.

- Реализация на продукцията в ЕС.
- Развитие на екологично насочени производства, системи за производство на здравословни храни и билки.
- Развитие на агротуризм, производство на растения за фармацевтиката и други нетрадиционни растениевъдни и животновъдни производства.
- Максимално заменяне на ръчния труд с механизирани.
- Развиване на НИРД в сектора и създаване на организация за трансфер на научни достижения в практиката.
- Обучение и повишаване квалификацията на персонала.
- Коопериране в областта на иновациите и създаване на клъстери.
- Изграждане на борси за растениевъдна и животинска продукция.
- Преодоляване на раздробеността и маломерността на площите в стопанствата.
- Разширяване на номенклатурата и асортимента на предлаганите стоки, навлизане на нови пазари.

Строителство и транспорт (СТ)

- Общи действия със съседни райони за развитие на транспортните коридори и разширяване на трансграничното сътрудничество в Черноморския басейн.
- Развитие на регионален клъстер в сектора.
- Повишаване квалификацията на работещите в сектора на всички нива, и актуализиране на образователната мрежа съобразно съвременните изисквания.
- Въвеждане на нови технологии, оборудване и суровини, запазващи екологичното равновесие и повишаващи енергийната ефективност.
- Преструктуриране, рехабилитация и технологично обновяване на стари производствени зони, саниране на жилищни комплекси, изграждане на инфраструктура и благоустройство на населените места.
- Създаване на регионална иновационна мрежа и регионален консултативен и иновационен център за информационен обмен и технологичен трансфер в сектора.
- Повишаване на знанията и уменията на фирмите и тяхното коопериране за разработване на съвместни иновационни проекти. Възникване на консорциуми.
- Развитие на интермодален транспортен коридор „Северозападна Европа” по Дунав или железопътен транспорт с блок влакове през Русе за Варна към държавите от Кавказкия район, Южна Русия и Средна Азия.
- Изграждане и модернизацията на транспортната инфраструктура– ж.п., сухопътна, морска и постигане на съвместимост на основните артерии, вкл. с тези на съседните страни.
- Доизграждане на автомагистрала „Хемус” и „Черно море”.
- Изграждане на ферибот Тутракан-Олтеница.
- Изграждане на мост Силистра-Кълъраш и РО-РО терминал Силистра-Рени (Украйна).

Туризм (Т)

- Включване на рекреационни територии и обекти от вътрешността на района.
- Нови модели за развитие на туризъм експониращи природното и културното наследство – селски, еко-, етно-, културен, познавателен туризъм, и тяхното интегриране.

- Създаване на нови плажни ивици и условия за яхтен, водолечебен, конгресен и фестивален туризъм.
- Въвеждане на фирмени стандарти за качество и сертифициране на туристическите дейности и продукти.
- Създаване на нови висококатегорийни туристически комплекси и ваканционни селища и инфраструктура.
- Реконструкция, обновяване, естетизиране на инфраструктурата и обзавеждане с единна система за визуална информация.
- Създаване на районна информационна система и мрежа от туристически информационни центрове.
- Поддържане на единен регионален web-site.
- Подобряване качеството на образованието и повишаване квалификацията на кадрите в сферата на туризма.
- Изграждане на туристически клъстери и регионална асоциация на фирмите от туристическия бранш в района.
- Създаване на трансграничен, регионален туристически продукт.
- Предлагане на пакет самостоятелни туристически продукти от областите Разград, Шумен, Търговище и Силистра, които да са и в подкрепа на черноморския туризъм.

Услуги (У)

- Развитие на нови банкови и застрахователни продукти и услуги вкл. предлагани през Интернет.
- Въвеждане на ниски лихви съществуващи в еврозоната.
- Развитие на алтернативни източници на финансиране и на небанковия финансов сектор.
- Професионално обучение и квалификация на персонала в сектора.
- Създаване на логистични транспортни възли и въвеждане на технологии за осигуряване на групиране, междинна обработка и др.
- Изграждане на товарни интермодални терминали и схеми за комбиниран превоз.
- Разработване на коридор 8 с товароборот от и за Югоизточна Европа и страните от Черноморския регион, предвид изграждане на нефтопроводи.
- Подготовка на нови транспортни схеми преодоляващи въвеждането в експлоатация на нови митнически пунктове, Дунав мост II и др.
- Въвеждане на технологии, които водят до повишаване на сигурността на превозите.
- Развитие на транспортната ос Букурещ-Олтеница-Тутракан-Търговище-Разград-Варна.
- Развитие на Източен Балкански транспортен коридор Румъния-Силистра-Шумен-Ямбол-Лесово-Турция, алтернативен на коридор № 9.
- Изграждане на мост Силистра-Кълъраш и РО-РО терминал Силистра-Рени (Украйна), осигуряващ транспорт на стоки от Турция и Близкия изток към Украйна и Скандинавските страни.
- Стимулиране на използването на нови енергийни източници и енергоспестяващи технологии за компенсиране на повишаването на цените на горивата.

Химия, биотехнологии и фармацевтика (ХБФ)

- Развитие на клъстери в производството на химични и биотехнологични продукти.
- Използване на суровините и отпадъците от селското стопанство и предприятията за биотехнологични производства и източници на енергия.
- Използване на вторичните енергоресурси от химичните производства за получаване на технологична пара и за горещо водоснабдяване.
- Създаване на регионални мрежи за сътрудничество между фирми, бизнес инкубатори, университети и научни институти с цел стимулиране на иновациите.
- Обучение на изпълнителския персонал и подпомагане на млади квалифицирани специалисти с цел ограничаване „отлива“ им от сектора.
- Изграждане на учебен център за подготовка на кадри в сектора с помощта на висшите училища и професионалните гимназии по химия във Варна и Разград.
- Подпомагане на експортната дейност на фирмите с информация за пазари.
- Подкрепа за стандартизиране по ISO и др.
- Въвеждане на данъчни облекчения за насърчаване на инвестициите и реинвестициите в сектора.
- Преференциално финансиране на технологични схеми за обратно използване на водата, закупуване на оборудване за пречистване на води и използването на собствени водоизточници във фирмите.

3. ИЗСЛЕДВАНЕ НА ИНОВАТИВНОСТТА И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ФИРМИТЕ ОТ СЕВЕРОИЗТОЧЕН РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ

Основната цел на Регионалната иновационна стратегия е създаване на такъв обществен климат, който да осигури взаимноизгодно сътрудничество между участниците в иновационната среда на региона и да създаде условия за подкрепа и координация на неговото иновативно развитие. За да се създаде ефективна Регионална иновационна стратегия е необходима обективна и пълна информация за иновационната дейност и иновативните потребности на предприятията от региона.

Изследвани са проиновативните потребности на предприятията (основно малки и средни фирми) от СИРП. При реализацията на изследването са преследвани следните цели:

- оценка на иновационния потенциал на предприемачите, необходимостта от неговото подобряване и пречките за развитието му;
- оценка обхвата на реализираните през последните три години проиновационни дейности, бариерите пред въвеждане на иновации и подобряване конкурентоспособността;
- оценка състоянието и потребностите от подкрепа за проиновационна дейност на фирмите, тяхната изследователска и развойна дейност (ИРД), както и стратегическото планиране на иновациите;
- оценка сътрудничеството на фирмите с останалите основни участници в Регионалната иновационна система на региона (изследвания, администрация, НПО);
- проучване на външните източници за финансиране дейността на фирмите, в т.ч. и за иновации, съществуващи бариери при взаимодействие с финансовите институции и предпочитани финансови инструменти.

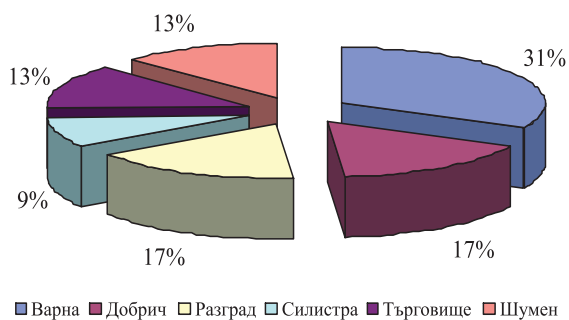
На база броя на икономически активните фирми в СИРП (около 40 000) и приетата пределно допустима грешка 5%, е изчислен теоретичният обем на извадката. Приети са минимален обем на извадката $n = 400$ фирми и последващо удвояване броя на фирмите, поради възможен голям % неотговорили. Изследването е направено с пряко анкетиране на фирмите с анкетъори. Разработена е анкета, съдържаща 40 основни въпроса и 206 подвъпроса. При съставянето на въпросника е използвана скалата на Ликерт, 3-5 степенна бална оценка на предварително предложено твърдение.

В изследването е приложен модел на случайна „стратифицирана“ извадка, при известно вътрешно обособяване в целевата съвкупност (разделение на фирмите по отрасли, по обем продажби/приходи и т.н.). В отговорите на въпросника се оценяват относителните дялове на приемащи/неприемащи или определящи по 3,5 или 7 степени съгласието/несъгласието си кореспонденти на анкетата.

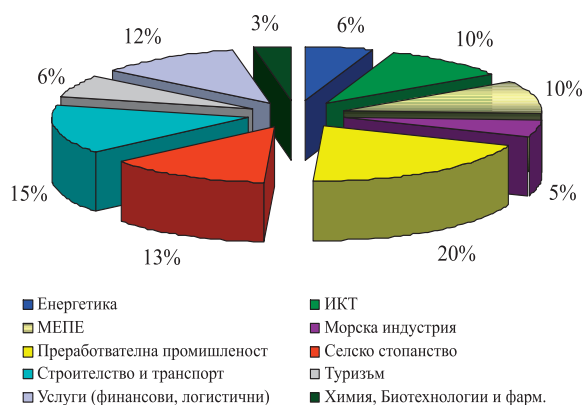
Обща характеристика на изследваните фирми

Получени са отговори от 538 фирми, от изпратени 1100 анкети, разпределени съобразно критериите в разработената по проекта методика, в десет приоритетни сектора и шестте области на СИРП.

Сред включените в проучването МСП преобладават фирми с изцяло български капитал (93%). Незначителен дял от компаниите (около 7 %) са със смесен или изцяло чуждестранен капитал, които представят държавния сектор и смесените предприятия.

Фиг. 6. Разпределение по области

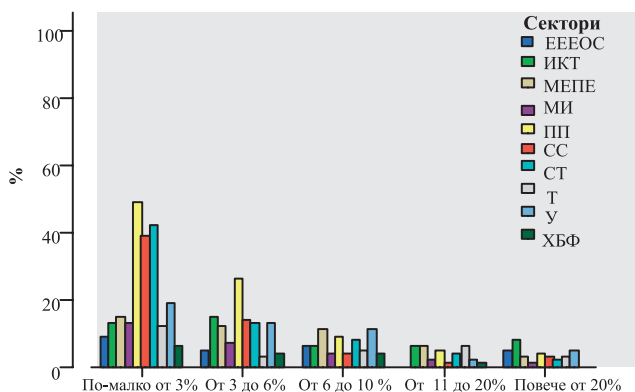
Фиг. 7. Разпределение по сектори

По критерий “правен статут” 80% от фирмите са капиталови дружества, като повече от половината са дружества с ограничена отговорност (ООД) – 56.1%, а 24.4 са акционерни дружества (АД). Делът на фирмите с еднолична собственост е 14.7 % от респондентите. Останалата незначителна част около 4.5% са събирателни и командитни дружества.

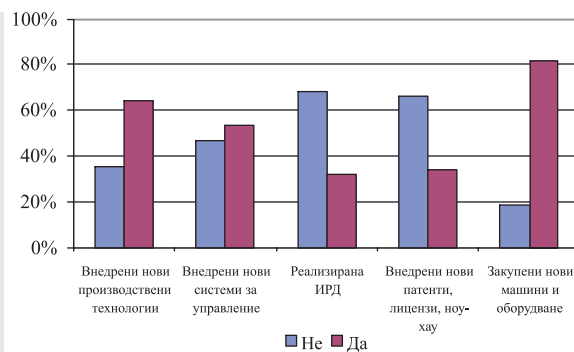
Разпределението на анкетираните фирми според годишния им оборот внася яснота върху мащабите на тяхната дейност. По този показател най-многобройна е групата на малките фирми, реализиращи продажби до 250 хил. лв., които обхващат около 36% от всички изследвани фирми. В проучването са обхванати и предприятия със сериозни за българската икономика мащаби на дейност. Делът на фирмите с оборот над 1 млн. лв. е над 22%, а за фирмите с оборот над 5 млн.лв. е над 14 %.

3.1. ИНОВАТИВНОСТ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ

Иновационната активност на предприятията се определя от размера на направените разходи за иновационна дейност в самата фирма и от размера на направените разходи общо за изследователска и развойна дейност (ИРД). Данните показват, че на практика близо 45% от анкетираните фирми не са правили разходи за ИРД, а над 20% едва от 3 до 6% . Значими разходи, които наистина биха довели до съществени иновативни практики (над 20%), са направили едва 6 % от фирмите.

Фиг. 8. Разходи за ИРД спрямо оборота

Фиг. 9. Проинновативни дейности, осъществявани през последните 3 години

Разпределението на средствата за ИРД по сектори показва, че най-малко средства за ИРД отделят фирмите от сектори Строителство и транспорт (СТ), Селско стопанство (СС) и Преработвателна промишленост (ПП). Значителни средства за ИРД от своя страна заделят фирмите от Машиностроене (МЕПЕ), Услуги (У) и Химия, Биотехнологии и Фармацевтика (ХБФ). Най-много средства за ИРД в СИРП отделят фирмите от Информационни и комуникационни технологии (ИКТ) и Енергетика (ЕЕЕОС).

Близо една трета (32%) са респондентите, които организират собствена научноизследователска и развойна дейност, макар и в мащаби, съответстващи на възможностите им. Приблизително същият е и дялът на анкетиранияте, които посочват извършването на разходи за обучение като част от иновационната им политика.

Фирмите от секторите ПП, СС, Транспорт (Т) и У не считат осъществяване на ИРД в рамките на фирмата за важен фактор за нейната конкурентоспособност, в същото време фирмите от ХБФ, ИКТ, МЕПЕ, Морска индустрия (МИ) смятат това за важно условие за добра конкурентоспособност на предприятието.

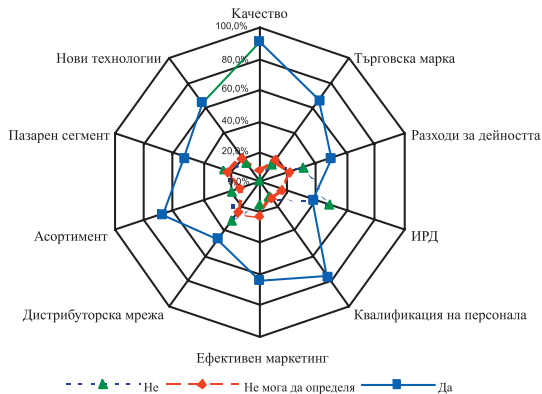
Разходната политика в областта на иновациите се характеризира с основните насоки, към които е ориентирано изразходването на определените средства. Най-обща представа за този процес се получава от направените разходи за конкретен вид иновационни продукти в бюджета. Преобладават фирмите, които закупуват нови машини и оборудване – на този етап това очевидно е основната насока за инвестиране в иновационни решения. Най-общо могат да се очертаят някои основни моменти, свързани с технологичното обновление:

- над 81% от МСП са закупили през последните три години нови машини и оборудване за производствената си дейности и това се отнася за всички приоритетни сектори;
- около 64,4% от анкетиранияте фирми посочват, че през периода 2004 – 2006г. са внедрявали нови производствени технологии, като най-висок процент се наблюдава при секторите ЕЕЕОС, МИ и Т. Това е свързано с навлизането на крупни чуждестранни инвеститори в сектор ЕЕЕОС и с високите темпове на развитие на Т и МИ;
- повече от половината фирми през последните три години са използвали нови системи за управление, в т.ч. и за качеството. Отново водещите сектори са ЕЕЕОС и МИ, като по този показател се отличава и ПП, което се дължи на засилената експортна ориентация на сектора през последните години;
- около 34% са внедрявали нови патенти, лицензи и ноу хау, като тук се отличава сектор ХБФ, ПП и ЕЕЕОС. Сектори МЕПЕ, МИ и СС практически не са използвали нови патенти и лицензи.
- при реализацията на горните дейности над 90% от фирмите разчитат предимно на собствените си сили и възможности.
- придобиването на иновационни продукти, разработени изцяло от други предприятия или специализирани институти, е по-рядко срещано и е посочено от 15 % от фирмите.

Фактори влияещи на конкурентоспособността на фирмите от СИРП

Анкетното проучване оценява резултатите от иновационната дейност на фирмите чрез група показатели, характеризиращи ефектите от тази дейност върху икономическото състояние на предприятията. Те се измерват чрез относителните дялове на някои финансови показатели, свързани с предлагането на иновационни продукти на различните пазари.

Вследствие на въведените нови технологии и патенти, както и на закупуването на машини и оборудване фирмите отбелязват подобрения при тяхното функциониране на пазара.

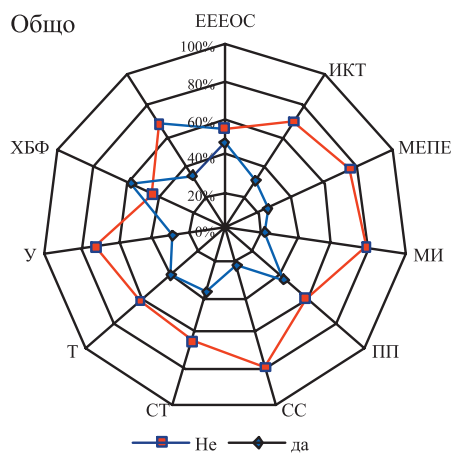
Фиг.10. Фактори влияещи на конкурентноспособността

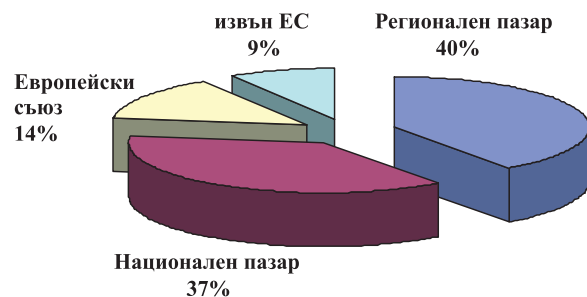
Фиг.11. Фактори подобряващи проиновативните дейности

Тук може да се причисли и увеличаването на пазарния дял на фирмата, оценено като много важен резултат от фирмите. Направените подобрения са повлияли най-силно на качеството на продуктите и услугите.

Резултатите от проучването показват, че на този етап независимо от осъществената иновационна дейност, не винаги в различните сектори това води до пускане на пазара на нов продукт или услуга. Очевидно непроменените продукти все още са основен източник на доходност за фирмите в региона, макар че това не е изрично посочено от тях при анкетното проучване.

Фиг.12. Внедрени нови патенти, лицензи, ноу-хау през последните три години

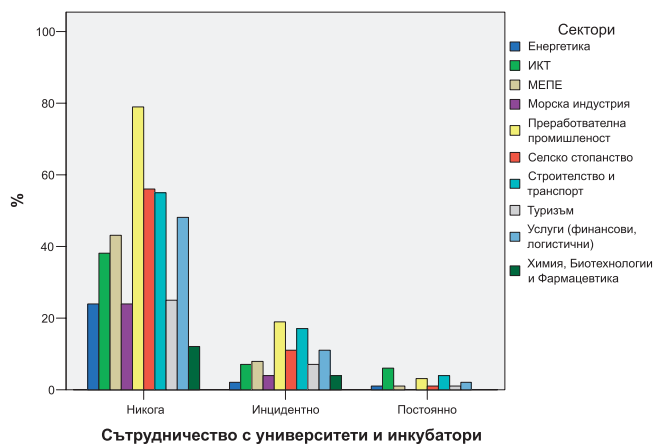

Фиг.13. Профил на продажбите на фирмите

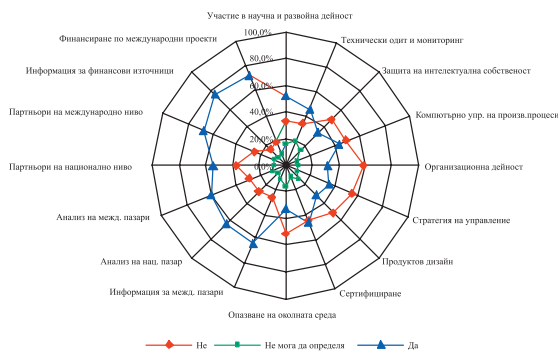
Важен показател за иновативността и конкурентноспособността е профила на продажбите на фирмите на различни пазари. От фиг.13 се вижда, че 40% от фирмите оперират на регионалния пазар, 37 % имат национални продажби, т.е. 77% от фирмите оперират само на българския пазар. Износът за Европейския съюз е едва 14%, а за страните извън него 9%. Това индиректно свидетелства за ниската конкурентноспособност и иновативност на фирмите от региона.

3.2. СЪТРУДНИЧЕСТВО И ТРАНСФЕР НА ТЕХНОЛОГИИ

Сътрудничеството на бизнеса с университети и инкубатори е много слабо в регионален мащаб и се различава за отделните сектори. В сектори ПП, СС и СТ между 60 и 80% от предприятията никога не са си сътрудничили с такива организации. В същото време 10% от фирмите от проиновационните сектори ИКТ и ХБФ имат постоянно взаимодействие с университети.

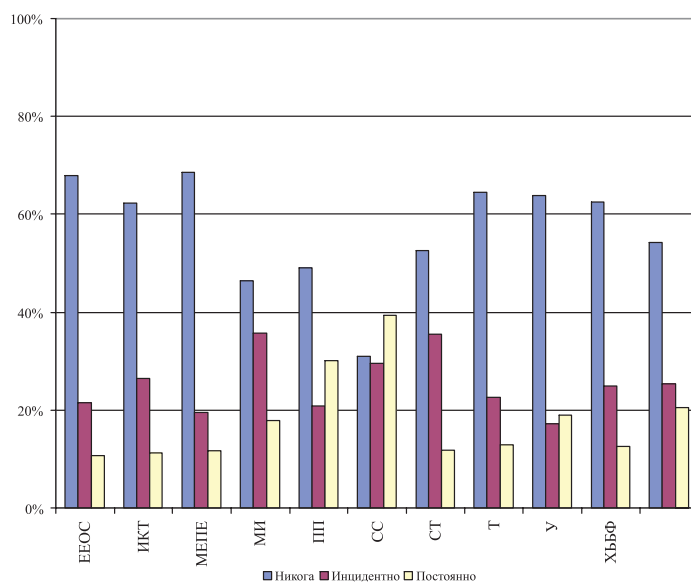
Фиг. 14. Сътрудничество с университети и инкубатори

Фиг. 15. Направления, в които фирмите имат потребност от външна помощ

3.3. ФИНАНСИРАНЕ НА ИНОВАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ

Важно значение за състоянието на иновационната дейност на предприятията има взаимодействието с различни източници за финансиране. Практически липсва кредитиране за дейността на предприятията като единствено в сектор Селско стопанство намират достъп до кредити.

Фиг. 16. Достъп до кредити и преференциални заеми за дейността на фирмите

Данните от проведеното проучване показват категорично, че се ползват главно собствените средства на фирмите като основен източник за финансиране на тези дейности.

В същото време голяма част от фирмите от всички сектори или нямат информация или не се възползват от нея относно възможностите за финансиране на дейността на фирмата по предприсъединителни и структурни фондове на ЕС.

Резултатите от проучването категорично показват практическото отсъствие на извънфирмени – както на български, така и на чуждестранни източници за финансиране на иновационната дейност.

Предлаганите от финансовите институции заеми за индустриалните фирми нямат в изискванията си критерии за оценка на инвестиционното равнище на проектите. Оттук произтичат и основните пречки за финансиране на тези дейности, което на практика ги блокира.

3.4. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ

Важно значение за технологичното развитие на фирмите имат човешките ресурси и кадровото осигуряване на дейностите, изискващи специална квалификация. В това отношение резултатите от проучването са показателни за липсата като цяло на достатъчно специалисти с висше и средно специално образование в региона.

Общо служителите с висше образование в анкетираните фирми са около 24%, най-много са заетите със средно специално – около 53% и с основно образование – 23%.

3.5. ИЗВОДИ

Предприятията имат точна представа за иновационния си потенциал и направлението, в които той трябва да бъде подобрен като:

- разширяване на изследователската и развойна дейност, подобряване на сътрудничеството с университети и научни институти;
- създаване на финансови инструменти, които да подкрепят иновационната дейност на фирмите;
- усъвършенстване на дистрибуторската мрежа, намаляване на общите разходи и подобряване на условията на заплащане и труд на персонала.

Основните бариери пред иновационната дейност на фирмите са:

- ограничен достъп до финансови средства и затруднено взаимодействие с финансовите институции;
- липса на квалифицирани специалисти на пазара на труда;
- ниска рентабилност на новите продукти и висок риск свързан с нововъведенията;
- липса на информация за нови технологии;
- трудни процедури за защита на интелектуалната собственост;
- нелоялна конкуренция;
- ниска заинтересованост от страна на организациите, създаващи иновации, да си взаимодействат с бизнеса.

Проиновативната дейност през последните три години в района се свежда главно до закупуване на нови машини и оборудване. Незначителни са средствата отделени за ИРД, нови патенти, лицензи и ноу-хау.

Въвеждането на иновации в предприятията генерира положителен ефект по

отношение на:

- качеството на продуктите и услугите;
- конкурентоспособността на фирмата;
- пазарния сегмент и броя на клиентите;
- организацията на работа на фирмата;
- взаимодействието с останалите участници в иновационната система на региона.

Достатъчният брой изследвани предприятия позволява да се приемат получените резултати за представителни и достоверни за СИРП. Констатираните зависимости и тенденции добре характеризират анализираните аспекти на иновативността и конкурентоспособността на стопанските субекти от региона. Тази информация е използвана в процеса на създаване на Регионалната иновационна стратегия на СИРП, при формулирането на изводи и препоръки за създаване на условия за повишаване иновативността и конкурентоспособността на икономиката на региона.

4. ИЗСЛЕДВАНЕ ПОТЕНЦИАЛА ЗА СЪЗДАВАНЕ И ПОДКРЕПА НА ИНОВАЦИИТЕ

През периода август 2006 януари 2007г. Регионална агенция за предприемачество и иновации – Варна разработи анкета „Изследване потенциала за създаване и подкрепа на иновациите“, за провеждане на проучване сред организациите в СИРП създаващи иновации и подкрепящи предприемачеството. През февруари – март 2007г. се осъществи същинското анкетиране на академичните организации, научно-изследователските институти, обединенията на бизнеса и посредническите организации от СИРП.

4.1. ЦЕЛИ НА ПРОУЧВАНЕТО

- Да се проучи потенциала и разкрие иновационната активност на академичните организации, научно-изследователски институти и посреднически организации от СИРП за създаване, внедряване и подкрепа на иновации.
- Да се установи до колко научно-изследователските звена, генериращи иновации, си сътрудничат помежду си и с представителите на бизнеса.
- Да се разкрие в каква степен, организациите създаващи иновации ползват националните и европейските инструменти за подкрепа на научно-изследователските проекти.
- Да се изготви точна оценка за състоянието на иновационната среда, включително по отделните сектори в СИРП.
- Да се осигурят първични данни на секторните и фокус групите за анализ и формулиране на изводи и препоръки.

Изходни положения

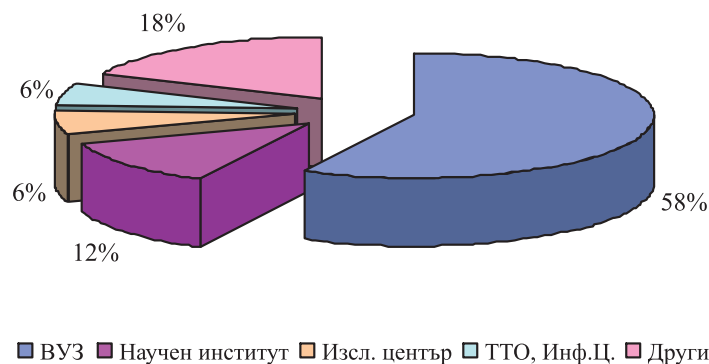
На база проведеното проучване сред фирмите от СИРП и анализите на секторните работни групи се определиха първоначални изходни положения за състоянието на иновационната активност сред организациите подкрепящи иновациите:

- Недостатъчно сътрудничеството в областта на иновациите между организациите създаващи и подкрепящи иновациите и предприятията.
- Недостатъчна иновационна активност в СИРП.
- Недостатъчна сходимост между политиката на организациите създаващи и подкрепящи иновациите и фирмените стратегии за развитие.

Целева група

За целите на изследването са събрани първични данни чрез проведено анкетно проучване на „потенциала за създаване и подкрепа на иновациите в СИРП” сред:

- Висши учебни заведения (ВУЗ);
- Научни институти (НИ);
- Факултети към ВУЗ;
- Изследователски центрове (Изсл.Ц) – центрове за изследователска и развойна дейност, лаборатории;
- Организации за трансфер на технологии и информационни центрове (ТТО, Инф.Ц)
- Други – Търговски и други камари.

Фиг.17. Разпределение на участниците в изследването

Разпространиха се анкети сред 60 организации, като са получени отговори от 33. Обемът на целевата група се обяснява с наличието на малък краен брой организации, които да са обхванати.

СИРП е вторият университетски и научен център в страната с голям брой академични и научни организации. Налични са шест университети в района - Технически университет – Варна, Икономически университет – Варна, Варненски свободен университет, Медицински университет – Варна, Висше военноморско училище, Шуменски университет. Научно-изследователските институти са представени от - Институт по хидро- и аеродинамика – Варна, Институт по океанология – Варна, Институт по металознание – Варна, Институт по метеорология и хидрология, Земеделски институт – Шумен, Добруджански земеделски институт, Институт по рибарство и аквакултури и др. В региона действат и редица технологични колежи, стопански асоциации, търговски камари и бизнес центрове.

4.2. ИЗСЛЕДВАНЕ

Въпросите на анкетата са разпределени по направления както следва:

- Информация за организацията – въпроси от 1 до 8, целящи да оформят обща картина за базата на организациите - информация относно статута и обхвата на дейностите на университетите, научно-изследователските институти, квалификация на специалистите, финансови ресурси.
- Определяне на опита в изследователската и развойна дейност на университетите, научно-изследователските институти – въпроси от 9 до 19. Въпросите целят да

разкрит най-важните фактори, определящи висока конкурентоспособност, да разкрит най-важните пречки за подобряване на конкурентоспособността.

- Оценка на иновационната активност и капацитет – разработване на иновации и излизане на пазара, участие в програми подкрепящи иновациите, въпроси 20 - 29.
- Оценка на кооперирането с бизнеса в СИРП – въпроси 30 – 34, разкриващи пречките за прилагане на иновации, предлаганите услуги, привлечените потребители и резултати от съвместната дейност.
- Подобрене на комерсиализирането на иновации – оценка и предложения от страна на университетите, научните и изследователските институти относно процеса на създаване и приложение на иновации, въпроси 35 – 39.
- Въпрос 40 – контакти за връзка.

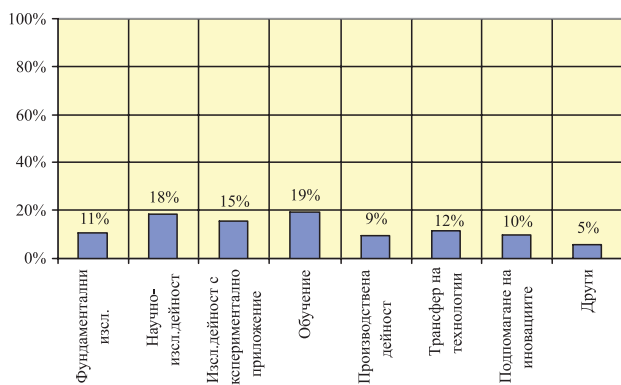
При съставянето на въпросника е използвана скалата на Ликерт, т.е. 3-5 степенна бална оценка на предварително предложено твърдение, като в отговорите на въпросника се оценяват относителните дялове на приемащи/неприемащи или определящи по 3 или 5 степени съгласието/несъгласието си кореспонденти на анкетата. Освен въпросите, на които се отговаря в 3- или 5- бална скала се използват и въпроси изискващи само един отговор „да” или „не”.

Анкета съдържа 40 групи въпроси, които включва и подвъпроси. Общият брой на въпросите е 205.

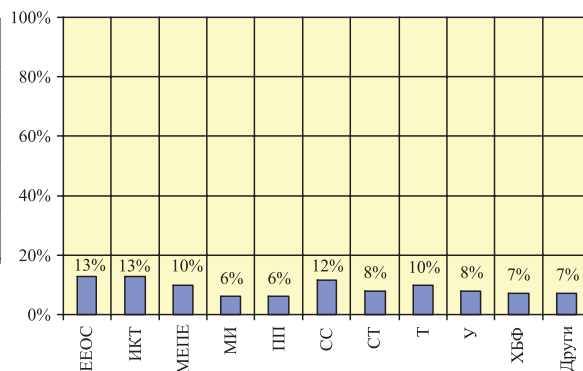
Разработената анкета дава възможност за последваща статистическа обработка със специализиран за такива проучвания софтуер. Използва се SPPSS на фирма SPSS International. На базата на получените от обработката резултати е направен анализ на дейността и потенциала на университетите, научно-изследователските институти, обединенията на бизнеса и посредническите организации от СИРП за създаване и подкрепа на иновациите.

4.3. РЕЗУЛТАТИ

На фиг.18 е видно разпределението на дейностите на анкетираниите организации. Въпреки относително равномерното разпределение на натовареността по отделните направления, ясно се отличава „Обучение на студенти, докторанти, следдипломна квалификация, курсове за повишаване на квалификацията” като най-практикуваната дейност, следвана от „Научно-изследователска дейност” и „Изследователска дейност с експериментално приложение”. Делът на „Подпомагането на иновациите”, като направление, което би трябвало да заема значителна част от дейността на изследваните организации, предвид техния характер, е под средното ниво.

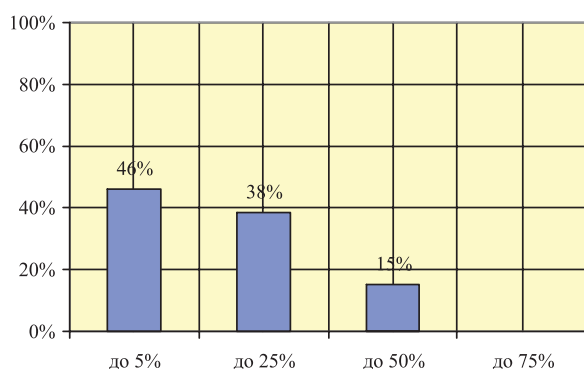

Фиг.18. Видове дейност

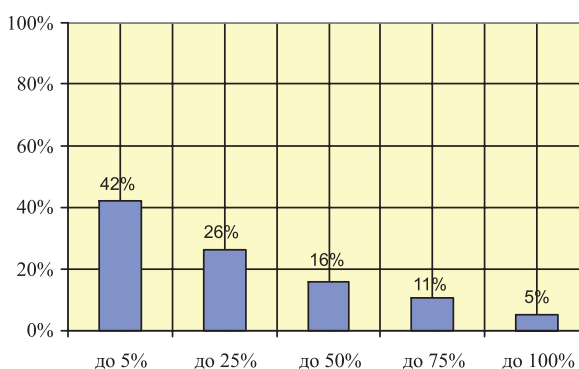

Фиг.19. Дейности по сектори

На фиг.19 се вижда относително равномерното разпределение на дейността на изследваните организации по икономическите сектори в СИРП, от гледна точка обезпечение на регионалната икономика с необходимата научна, изследователска и експертна дейност. Открояват се секторите ЕЕОС и ИКТ, следвани от СС и Т. Причини за това могат да се търсят във факта, че през СИРП преминават 60% от вноса на енергийни суровини за страната, което налага наличието на добре подготвени специалисти и извършването на дейности свързани с този сектор. Дейностите по ИКТ са обусловени първо от големия брой специалисти, които се подготвят в университетите и от факта, че СИРП е втори център в страната с най-голям брой предприятия работещи в това направление. Естествено СИРП като водещ район по редица показатели за страната в сектор СС и наличието на институти свързани със СС, отрежда големия дял на тези дейности в общото разпределение по сектори. По обясними и сходни причини, предвид доброто развитие и важност за района, дейностите обезпечени от изследваните организации в сектор Т също заемат подобяващо място. Прави впечатление, че в направление МИ, въпреки важността и развитието на този сектор, дейностите от страна на организациите в общия обем, не са с водещо значение. Същото важи и за сектор ПП, който заедно с ХБФ са водещи в СИРП по обем произведена бруто продукция, но не са представени на водещи места в дейността на изследваните организации.

фиг.20. Подпомагане на иновациите като част от дейността

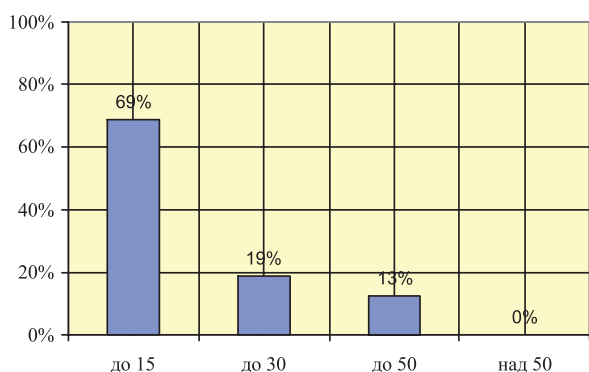

фиг.21. Закупена нова изследователска апаратура през последните 5 години

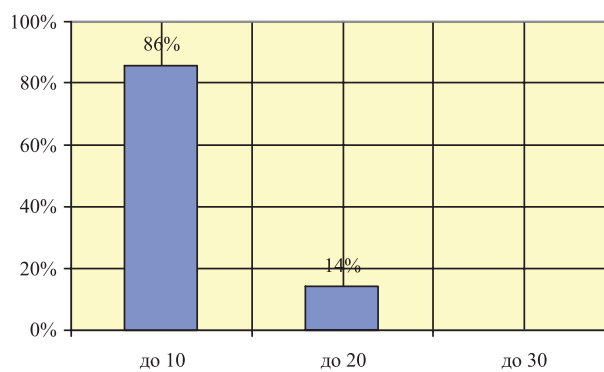
На фиг.20 ясно проличава състоянието, по отношение дела на дейностите насочени към подпомагане на иновациите. Въпреки характера на организациите и предположението, че подобно направление следва да заема по-голям дял от тяхната дейност, се вижда, че сумарно 84% от анкетираните организации посочват, че подпомагането на иновациите заема едва до 25% от дейността им. В същия дух са резултатите по отношение наличието на програма за разработване и предлагане на иновации. Тук 95% посочва, че подобни програми липсват.

Новостта на изследователската апаратура е важен фактор за създаването на нови технологии, продукти и услуги, предвид адекватността на съвременните темпове на развитие на състоянието на техниката. Резултатите посочени на фиг.21 ясно показват темповете на подмяна на изследователската апаратура в организациите натоварени с изследователска, развойна и иновационна дейност. За последните 5г. едва 5% от изследваните организации са подменили на 100% своята апаратура, докато сумарно 68% са подменили едва една четвърт от техниката си.

Въпреки остарялата изследователска база 77% от организациите изпълняват проекти свързани със създаване и внедряване на нови технологии, продукти и услуги. Тази дейност не е канализирана и управлявана рационално, проектите не следват предварително начертана стратегия и планове.

Фиг.22. Проекти завършили с внедряване през последните 5 години

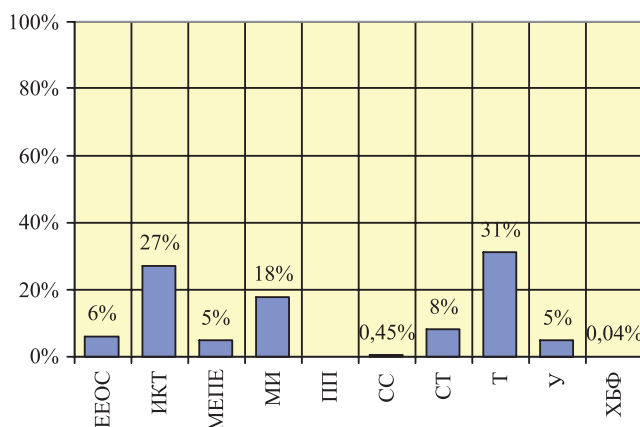

Фиг.23. Брой регистрирани патенти за последните 5 години

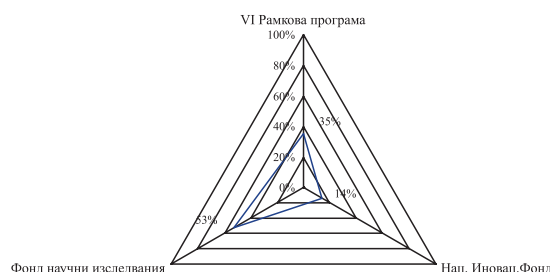
Достигането до пазарна реализация е една от характеристиките за успешна иновация. По този показател 69% от проучените организации посочват, че са разработвали проекти през последните 5г., чийто резултати са достигнали до пазара, но за разлика от големия процент, броят на проектите не превишава 15, което е ниско предвид характера на организациите (фиг.22). Положителен резултат се наблюдава при останалите 31%, от които с до 30 проекта достигнали до пазара са 19%, с до 50 проекта са 13%.

От резултатите на фиг.23 би могло да се направят два извода. Първо, по-голямата част от организациите (86%) са регистрирали едва до 10 патента за последните 5г., което предвид характера им показва изключително ниска активност по отношение на защитата на индустриалната собственост. Ако се направи съпоставка с фиг.6 би могло да се заключи, че голяма част от проектите достигнали до пазарна реализация не са обезпечени с необходимата защита на интелектуалните права.

Резултатите за трансфер на технологии показват ниска активност при тази форма на сътрудничество между наука и бизнес – едва до 15 трансфера за последните 5г. са осъществени. Причините може да са както от липсата на инициатива от страна на фирмите, така и от страна на организациите.

Фиг.24. Относителен дял на завършилите специалисти

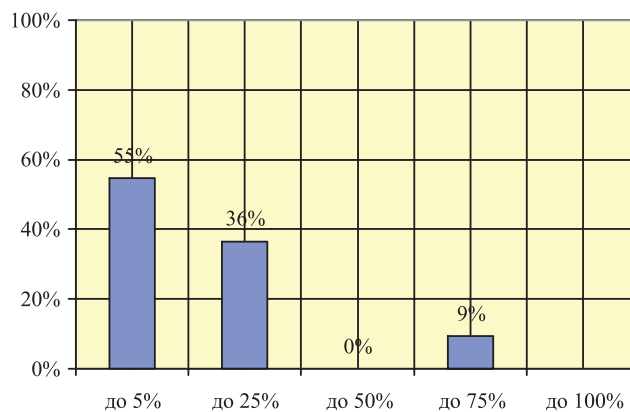
Фиг.25. Участие в програми за безвъзмездно финансиране

От проведените проучвания в десет сектора на СИРП и последвалите анализи от експертни групи се установи ясно очертана тенденция за задълбочаваща се липса на квалифицирани специалисти във всички направления на икономиката на СИРП. Нивото на подготовка на специалистите се счита за ключов фактор за успеха на предприятията. В тази връзка е важен процесът на подготовка на кадри в СИРП. На фиг.24 е посочен дялът на завършилите специалисти по сектори за СИРП, подготвени от разположените в района ВУЗ-ове, която кореспондира и с фиг.19. Броят на завършилите специалности ИКТ, МИ и Т е най-голям, което се обуславя от факта, че тези сектори са добре развити. Безспорен е фактът, че сектор туризъм е изключително развит в СИРП, по отношение на ИКТ районът заема второ място в страната по брой работещи предприятия в сектора, както и по подготвени специалисти. Сектор Морска индустрия е ясно открит, предвид наличието на морски и речен природен ресурс, специализирани ВУЗ и над 5 морски и речни пристанища. От друга страна профилът на завършилите специалисти се обуславя и от концентрацията на по-голямата част от университетите в гр. Варна, където точно тези сектори са добре развити. Показателен е резултатът, че сектори като селско стопанство, където СИРП е водещ в страната по редица показатели, преработвателна промишленост и химия, биотехнологии и фармацевтика, които са водещи за района по обем реализирана бруто продукция, не са обезпечени или в изключително нисък дял с подготовка на специалисти от разположените в региона ВУЗ-ове.

Активността на изследваните организации, при участието им в международни и национални донорски програми и проекти с възможности за безвъзмездно финансиране, може да се проследи на фиг.25. Възможността за участие в подобни инициативи се обуславя от различни фактори, но водещи са наличието както на осъзната необходимост, така и на самоинициатива и активност от страна на кандидатстващите. Ясно очертана е тенденцията за участие във Фонд научни изследвания – 53% от анкетираните са участвали, предвид на по-големия брой държавни организации, които са към Министерството на образованието и културата. Нивото на участие в международни проекти, в случая 6^{-та} Рамкова програма на Европейския съюз е по-ниско 35%, докато участието в Националния иновационен фонд (НИФ) е едва 14%. Ниското участие с проекти към НИФ се дължи на факта, че водещите организации, които могат да кандидатстват към него са предприятия в партньорство с научно-изследователски организации. Тук веднага може да се направи извода, че нивото на сътрудничество и коопериране с фирмите е твърде ниско. Този извод кореспондира и с резултатите посочени на фиг.26, където е посочен дялът на съвместните проекти с предприятия от общия брой проекти на изследваните организациите създаващи и подкрепящи иновациите. Резултатите ясно показват отново ниско ниво на сътрудничество с бизнеса, като при 55% от анкетираните едва до 5% от проектите са с предприятия, а при 36% от проучените организации този дял достига до 25%.

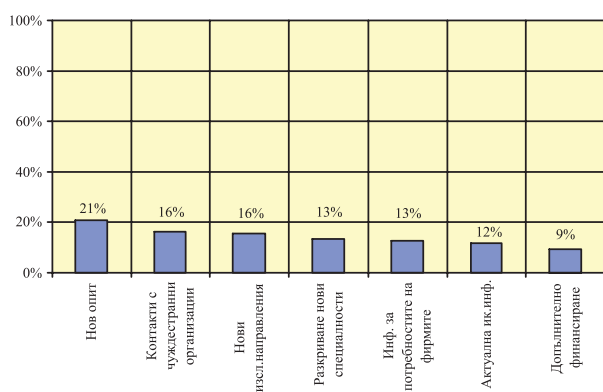
Преди всичко изследваните организации сътрудничат с бизнеса в посока на консултации и обучение, малък е дялът на взаимодействие с МСП по отношение създаване на нови технологии.

Основните направления в резултатите от сътрудничеството с бизнеса са посочени на фиг.27, като ясно се откроява придобиването на нов опит. За връзката с предприятията и наличието на относителна адаптивност, говори и фактът, че като резултат макар и с ниски дялове се развиват нови изследователски направления, разкриват се нови специалности, следдипломни квалификации и курсове, а така също се получава по-пълна информация за иновативните потребности на фирмите. Една от характеристиките при осъществяване на съвместни проекти и нивото на сътрудничество и коопериране е получаването на допълнително финансиране, което за съжаление е на последно място, с едва 9% дял от всички посочени резултати.

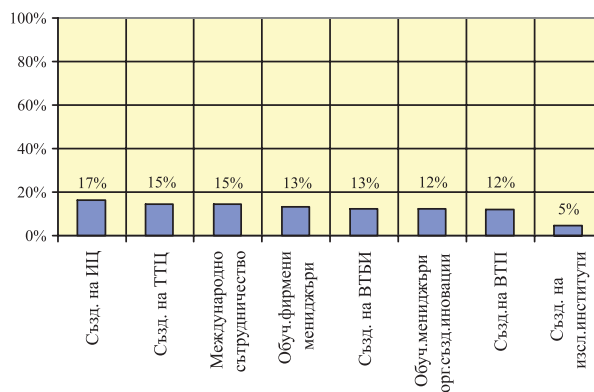

фиг.26. Съвместни проекти с предприятия като дял от всички проекти

Изследваните организации като част от Иновационната система на региона (ИСР), участват в процеса по нейното усъвършенстване и повишаване на ефективността ѝ. Като водещ фактор за подобряване на ИСР, организациите са посочили (фиг.28) създаването на иновационни центрове, центрове за трансфер на технологии и разширяване на международното сътрудничество в областта на иновациите. Повишаването на иновационната култура чрез обучение и развитие на иновационната инфраструктура чрез създаване на високотехнологични инкубатори и паркове, също намират място при основните фактори за подобряване действието на ИСР.

фиг.27. Резултати от сътрудничеството с бизнеса

фиг.28. Фактори имащи значение за подобряване на иновационната система в СИРП

4.4. ИЗВОДИ

- Налични са част от елементите на регионалната иновационна система.
- Съществува осъзната необходимост от развитие на иновациите и сътрудничество с предприятията.
- В организациите подпомагащи иновациите, делът на тази дейност е нисък.
- Съществуват сектори на регионалната икономика необезпечени от образователни и научни организации.
- Разчита се предимно на държавния бюджет за финансиране на проекти.
- Обновяването на изследователската техника е с ниски темпове.
- Приложните проекти завършили с пазарна реализация и внедряване са с нисък дял.
- Налични са сектори от регионалната икономика, необезпечени със специалисти от ВУЗ в района.
- Липса на планиране при осъществяване на иновационните дейности.
- Недостатъчно добре са развити връзките между наука и бизнес.
- Основните контакти с бизнеса са за консултиране и обучение.
- Необходимо е развитие на съществуващите и изграждане на липсващите звена от регионалната иновационна система с цел превръщането ѝ в ефективна работеща система.

5. ХОРИЗОНТАЛНИ АНАЛИЗИ

На основа на извършените проучвания три групи експерти фокусираха своя анализ в следните хоризонтални направления:

- сътрудничество, коопериране, мрежи и клъстери;
- финансиране на иновациите;
- обучение и иновационна култура.

Направени са обобщени изводи за състоянието на избраните направления.

Заседание на фокус групи.

Заседание на фокус групи.

5.1. СЪТРУДНИЧЕСТВО, КООПЕРИРАНЕ, МРЕЖИ И КЛЪСТЕРИ

Мрежите в района. Налице са традиционни за района и определящи за националната икономика подотраслови производства, които биха могли да формират специфичен облик на икономиката в региона. В отделните мрежи се наблюдават различна степен на иновационна готовност и наличие на възможности за внедряване на иновации.

Те се формират по линия на:

- производство на детайли, възли и суровини;
- осигуряване на суровини;
- комплектоване и преработка;
- производство на краен продукт/услуга;
- големи производствени организации и добре изградена инженерна мрежа;
- сдружаване на производители и спазване на изискванията за контрол на произвежданата продукция.

Налични са в индустриални центрове, които липсват в периферните за областите райони. Добре развитите мрежи съществуват в секторите Енергетика и енергийна ефективност, Преработвателна промишленост, Морска индустрия, Строителство и транспорт, Финанси и застраховане, ИКТ, Селско стопанство, където могат да доведат до териториално-производствена интеграция и коопериране.

Клъстери. Те повишават заетостта, съдействат за развитие на иновациите, повишават професионалните умения, увеличават производителността на предприятията, повишават износа, създават условия за ефективно използване на наличните ресурси. Резултатите от проведените проучвания на 10 водещи сектора на регионалната икономика показват, че съществуват тенденции за формиране на клъстери във всички изследвани сектори от СИРП. В голяма част от секторите се отбелязва работата на фирмите в мрежи и добро междуфирмено коопериране. Най-силно изразени са в секторите Енергетика, ИКТ, Морска индустрия, Туризм, Строителство, където процесите са естествени.

Международно сътрудничество. Факторите, които затрудняват фирмите в получаването и използването на средства от европейските фондове и програми, чрез които да развиват международно сътрудничество се свеждат до следното: сложни процедури за кандидатстване, осигуряване на съфинансиране, големи разходи за кандидатстване, липса на достатъчна информация за програмите, допълнителното заплащане за посредници при кандидатстване, липса на квалифициран персонал във фирмите, затруднения при ползването на чужд език, сложни процедури на финансова отчетност.

Трансгранично сътрудничество. Налице са възможности за трансгранично сътрудничество с райони от Румъния в областта на транспортните мрежи, енергетиката и опазването на околната среда. За българската страна ползите са в подобрената капитализация и облекчено финансиране по европейските програми, които биха насърчавали междурегионалното сътрудничество при спазване на установените стандарти в производството и опазването на околната среда; в подобряване на инфраструктурата.

Вътрешнорегионално сътрудничество. Селищната мрежа в СИРП обуславя вътрешнорегионални различия, както между отделните области, така и между отделните общини. Тези различия се дължат преди всичко на различната степен в развитието на градовете. На първо място следва да се подчертае различието между област Варна от една страна и останалите области в района от друга страна. На второ място е различието между трите източно разположени области Варна, Шумен и Добрич спрямо разположените западно области. Това различие също се дължи на големите градове – центрове на източните области, сравнени с по-малките градове – центрове на западните области.

Анализът представя следните насоки за развитие:

- Стимулиране на трансгранични партньорства за развитие и сътрудничество в рамките на Еврорегиони „Долен Дунав”, „Дунав изток” и „Дунав юг”;
- Развитие на нови и укрепване на съществуващи връзки с европейски региони чрез транснационално и междурегионално сътрудничество;
- Провеждането на конкретни действия с транснационален и междурегионален характер с участието на българските региони и регионите в страните членки на ЕС, имащи за цел решаване на потребности от общ интерес в областта на опазването на околната среда, развитието на общоевропейските транспортни и комуникационни мрежи, за трансфер на технологии и знания в общоевропейски мащаб.

Дейността по тези инициативи изисква активна роля на общинските и областните администрации от района за изграждане на сътрудничество с други райони от ЕС и за преодоляване на вътрешнорегионалните различия.

Сътрудничество на бизнеса от района с другите основни участници в Регионалната иновационна система

Посреднически организации. От направените секторни проучвания се вижда, че сътрудничеството на бизнеса от района с агенциите за регионално развитие е слабо – средно за обследваните сектори под 10% от анкетираните фирми отговарят, че са сътрудничели с агенция за регионално развитие. Фирмите сътрудничат по-активно със структурите на Българска търговско-промишлена палата. По отношение на иновациите може да се направи изводът, че иновационните услуги в района са слабо развити или почти липсват – предлагат се услуги и консултации от общ бизнес характер, от една страна,

а от друга, фирмите все още не визират иновациите като значим фактор за фирменото развитие и повишаването на фирмената конкурентоспособност.

Относно бариерите пред сътрудничеството с организации, подкрепящи развитието на бизнеса, на преден план се посочват следните: усложнените процедури за сътрудничество, липсата на подготовка в институциите за подпомагане на бизнеса; помощта е насочена към ограничен брой фирми, отговарящи на определени изисквания.

Изследователски институти и университети. На база проведеното анкетиране сред фирмите от СИРП се вижда, че сътрудничеството наука – бизнес е слабо. Сътрудничеството с изследователски институти средно за всички десет отрасли е под 10%. По-добро е сътрудничеството на бизнеса с университетите, като най-силно изразено е в сектор Енергетика – 33% постоянно сътрудничат с университети. В сектор ИКТ и Услуги средно 16% сътрудничат с университети. Фирмите потребителки нямат развита иновационна политика и планове, свързани с инвестиране в знания и нови технологии, търсенето на знания от фирмите се ограничава до консултантски услуги от общ бизнес характер и технологични експертизи, които не изискват провеждане на изследователска дейност и създаване на нови продукти. В дългосрочен план тази тенденция ще се отрази негативно върху пазарните позиции на фирмите и тяхната конкурентоспособност, отчитайки членството на България в ЕС и навлизането на европейските фирми на българския пазар.

5.2. ФИНАНСИРАНЕ НА ИНОВАЦИИ

Наличните възможности за финансиране на иновации се различават по между си от гледна точка на достъпност, развитие и разпространение. Някои от инструментите са добре развити, като банковите кредити, макар да не отразяват специфичните нужди при финансирането на научно-изследователска и развойна дейност и създаването на иновации, използването на предприсъединителните и рамкови програми на Европейския съюз, макар средствата използвани за изследователска и развойна дейност, създаване на иновации и участие на бизнеса да са с нисък процент от общо използваните средства. Средно 50% (в зависимост от програмата в някои случаи до 80%) от фирмите нямат информация относно действащите програми за безвъзмездна помощ на ЕС. Фирмите в България използват основно собствени средства за финансиране на иновативната си дейност, ако притежават достатъчен финансов ресурс и по този начин не се възползват от възможността да повишат възвръщаемостта чрез използването на заеман капитал и ливъридж ефект.

Друга характеристика за района е, че едни инструменти за финансиране на иновациите присъстват в региона, други не са достатъчно популярни в бизнеса, прилагат се в единични случаи, а трети известни от световната практика въобще липсват и не са развити в страната и региона, като фондове за рисков капитал, бизнес ангели, гаранционни фондове. Отделните възможности за подкрепа и финансиране на иновациите, определят общата рамка на съществуващото положение, в което иновационните проекти търсят среда за осъществяване. Финансовият ресурс е елемент на тази среда и макар да е жизнено важен, той не определя цялостната картина. Необходимо е да се предприемат комплексни мерки обхващащи и другите елементи от обкръжаващата среда, за да се получи по-голям ефект при изграждане на подходящи условия за създаване на иновации, предпоставка за икономически напредък и повишаване на жизнения стандарт. За разлика от доста други пазарни ситуации, при иновациите не е достатъчно държавата да бъде коректор и поддържащ фактор, не е достатъчно дори да създаде подходяща законова среда, а трябва

активно да подпомага иновирването и да създава условия за икономически растеж, а от там и за по-добро качество на живота.

Повишаването на иновационните способности на предприятията от СИРП би могло да се извърши с помощта на предприемането на редица стъпки, а именно:

- Разработване на регионална финансова програма, свързана със създаване и внедряване на иновации в отрасли и производства със стратегическо значение;
- Въвеждане на данъчни облекчения за фирмите, които извършват инвестиции в нови продукти, техника, технологии, интелектуална собственост, проучвания, стратегически за България и/или за региона направления и други.
- На ниво общини – освобождаване /или намаляване на половина/ от такса смет на предприятия, инвестирани в нови безотпадни технологии;
- Създаване на центрове по предприемачество във висшите училища в региона с цел дипломиращи се студенти, да бъдат подготвени за създаване и управление на собствени фирми;
- Публично финансиране на иновациите, изразяващо се първо – в увеличаване разходите за образование и квалификация, в т.ч. и повишаване квалификацията на мениджърите, второ – подпомагане на МСП при въвеждане на иновации и трето – финансиране на проучванията посредством грантови схеми.
- Създаване на условия за стимулиране на пазара на ангелски услуги, в това число подходящи политики за повишаване на предприемаческата култура, осъзнаване потенциала на изгодите, които пазара на ангелски услуги предоставя и формулирането на мерки подпомагащи този пазар.
- Стартиране на регионален иновационен фонд, подкрепящ на конкурсна основа, изследователски и развойни проекти, и иновативни предложения за внедряване в бизнеса.
- Създаване на Регионален гаранционен фонд и фонд за микрокредитиране в подкрепа на финансирането на иновациите в бизнеса, за компенсиране на риска, който МСП генерират.
- Създаване на Регионален фонд за рисков капитал за финансиране на иновационни проекти с помощта на участниците в регионалната иновационна система, Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007 – 2013” и европейския фонд Jeremie.
- Финансиране създаването и развитието на технологични паркове и инкубатори, чиято цел е да спомогнат за създаването на благоприятна среда за създаване и развитие на микро и малки предприятия, повишаване на конкурентоспособността на фирмите чрез внедряване на нови технологии, непрекъснат контакт между бизнеса и научно-изследователските среди, и не на последно място проявата на синергия, получена при струпването на едно място на бизнес, наука, финансови институции и квалифицирани кадри.
- Създаване на Регионална мрежа от консултанти по проблемите на финансирането на стартиращи фирми и иновативни продукти и провеждане на обучения.
- Създаване на Регионална мрежа от бизнес-ангели с помощта на Европейската мрежа на бизнес-ангели (EBAN), европейския фонд Jeremie и Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007 – 2013”.
- Стимулиране на предприятията за наемане на висококвалифицирани специалисти или повишаване квалификацията на съществуващите, ангажирани с осъществяването на изследователска и развойна дейност, чрез преки финансови стимули, поемане на осигурителните вноски от държавата на персонала, зает с НИРД, данъчни облекчения чрез намаляване на облагаемия доход на фирмите с разходите за работна заплата и соци-

ални осигуровки на персонала, зает с НИРД.

– До 50 хил. лв. годишно инвестирани от бизнес ангел и до 5 хил. лв. годишно инвестирани от частен инвеститор във венчурен фонд да бъдат освобождавани от данък върху дохода.

– Прилагане на данъчни облекчения за фирми при преминаване на процедура по защита на права върху интелектуална собственост и внедряване/прилагане на резултатите в дейността на фирмата.

– Намаление и/или опрощение на вносни мита начислявани при внос на високотехнологично оборудване, апаратура предназначени за осъществяване на изследователска дейност и реализиране на иновативни проекти.

– Освобождаване от корпоративен данък или намаляване на данъчната ставка при реинвестиране на печалбата на фирмите в развойна дейност или придобиване на ново оборудване, предназначено за изследователска и развойна дейност.

– Създаване на инструменти за експортно подпомагане на фирмите.

5.3. ОБУЧЕНИЕ И ИНОВАЦИОННА КУЛТУРА

За реализация на регионалните приоритети се предлагат изпълнението следните мерки:

Повишаване качеството на всички степени на образователната система и осигуряване на достъп до образование включва широк кръг от дейности, които следва да бъдат проведени в сътрудничество между централните, регионалните и местните власти, неправителствените организации и бизнеса. В това отношение по-важните направления на дейност включват:

– Създаване на Съвет за партньорство за образование и обучение в СИРП;

– Извършване на проучване за необходимостта от кадри в специфични професионални направления в района и насочване на системата на образование в района към покриване на тези потребности;

– Ориентиране на образователните програми към технологично-свързани умения в съответната област;

– Повишаване на квалификацията на педагогическите и управленските кадри в системата на основното и средното образование;

– Подобряване на материално-техническата база на образователната система с оглед осъществяване на преход към информационно общество: компютързация на училищата съобразно количествените параметри и етапи, заложен в Националната стратегия за ИКТ;

– Партньорски програми за обмен на преподаватели, студенти, стажанти, инициативи и др. с европейски университети;

– Създаване на мрежи между университетите, изследователските центрове и предприятията за обмен на знания, умения и иновации за развитие на човешкия потенциал.

Развитие на мрежи за професионално обучение и насърчаване на обучението през целия живот. Предлага се:

– Изграждане на центрове за професионално обучение в областните градове, работещи в мрежа с други подобни в района;

– Изграждане на система за обучение през целия живот и вписването ѝ в

образователната система на района.

– Разработване на отворени системи за обучение, регулиращи професионалната подготовка според нуждите на регионалния пазар на труда, съвместно със социално-икономическите партньори и тяхното включване в продължаващо професионално обучение, както и провеждане на проучвания за нуждите на пазара на труда, работа в мрежа и др.

– Насърчаване на сътрудничеството между бизнеса, образователните и изследователски институции за развитие на професионалните умения и обвързване с потребностите на регионалните и местни пазари на труда. Ангажиране на представителите на бизнеса за разкриване на центрове за професионално обучение в стратегическите области за професионално образование.

Поради редица фактори с исторически, социален и икономически характер, иновационната култура на гражданите в СИРП не кореспондира с потребностите на икономическото развитие на района, както и на потребностите на хората от постигане на високо качество на живота. За разпространението на иновационна култура е необходимо участието на всички институции и организации за формирането на подходяща мрежа и интегриране на отделните инициативи. Необходимо е изграждане на връзки между реално съществуващите структурни елементи от иновационната система, за виртуално действие на Академия за предприемачество и иновационна култура. Като елементи на споделената среда са Център за стратегически решения, Център за организация на образователните инициативи и услуги, Регионален кариерен център, Консултантски център, Център за популяризиране на иновационната култура.

6. РЕГИОНАЛНА ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ НА СЕВЕРОИЗТОЧЕН РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ

Разработената Регионална иновационна стратегия на Североизточен район за планиране е резултат от проведените задълбочени изследвания и анализи на:

- иновативността и конкурентоспособността на фирмите от СИРП;
- потенциала за създаване и подкрепа на иновациите;
- десет приоритетни сектора на регионалната икономика - Енергетика, енергийна ефективност, околна среда; Информационни и телекомуникационни технологии; Машиностроене, електротехническа промишленост и електроника; Морска индустрия; Преработвателна индустрия; Селско стопанство; Строителство и транспорт (инфраструктура); Туризъм; Услуги (финансови, логистични и др.); Химия, биотехнологии и фармацевтика;
- три хоризонтални направления - Сътрудничество, коопериране, мрежи и клъстери; Финансиране на иновации; Обучение и иновационна култура;
- SWOT анализ на Иновационната система на региона.

Неразделна част към Стратегията е Мониторинговата система. Пряко участвалите консултанти и експерти в процеса на анализ и формулиране на предложения за иновативно развитие на региона са 104. Екипът на Регионалната агенция за предприемачество и иновации – Варна извърши крайното обобщение и систематизиране на стратегията.

Преминаването от индустриална икономика към икономика на знанието и включването в глобалното информационно общество може да се осъществи само с провеждането на последователна политика на национално и регионално ниво за ускоряване на структурните реформи, с цел повишаване на иновативността и конкурентоспособността. Приетата от Направляващия комитет по проекта Регионална иновационна стратегия на Североизточен район за планиране, в тази връзка залага като **стратегическа цел изграждането на ефективно работеща иновационна система в района (ИСП)**, която да се базира на специфичните ресурси и дадености на района, да способства за опазване на околната среда и подобряване на енергийната ефективност, като същевременно развива информационното общество. Същевременно, заедно с регионалната насоченост на стратегията и отразяването на спецификите на района, е заложено изпълнението на европейските политики по иновации и обезпечаването на държавата на местно и национално ниво, чрез прилагане на публично-частното партньорство. Чрез достигане на поставената стратегическа цел ще се постигне и **визията на района, за превръщане на СИРП в проспериращ европейски регион с висок жизнен стандарт чрез иновации и предприемачество.**

6.1. SWOT АНАЛИЗ НА ИНОВАЦИОННАТА СИСТЕМА НА РАЙОНА

За да се оцени състоянието на Регионалната иновационна система, е извършен SWOT анализ, който позволява да се отчете взаимодействието и влиянието на различните фактори върху поведението на системата.

За целите на изследването най-напред са анализирани силните и слабите страни на предприятията, а след това силните и слаби страни на останалите участници в иновационната система. Влиянието на елементите на външната среда – възможностите и заплахите е разгледано общо за всички участници в системата, за да се избегне повторението.

Силни страни на предприятията:

- Наличие на опит, традиции, имидж, връзки на местния, на националния и на традиционни външни пазари;
- Промяната в собствеността (частна, чуждестранна) активизира производство на качествени продукти и услуги в определени отрасли. Повишаване на производителността в определени отрасли;
- Активизиране на дейността за покриване изискванията и критериите на ЕС (екологични, безопасни изисквания, внедряване на системи за управление на качеството и др.);
- Наличие на квалифициран персонал в традиционните отрасли;
- Сътрудничество и развитие на свързани производства в един или няколко отрасли; опит за изграждане на клъстери, изграждане на браншови организации.

Слаби страни на предприятията:

- Реактивен мениджмънт, насочен към оцеляване. Недостиг на стратегически умения за управление;
- Енергоемко, материалоемко и трудоемко производство. Остаряло оборудване и технологии в повечето предприятия;
- Липса или недостатъчни собствени изследвания и разработки. Големите фирми правят НИРД, малките – не;
- Недостатъчни инвестиции за нови продукти и технологии. Слабо използване възможностите на проектното финансиране на иновациите;
- Неизползван производствен капацитет. Слаба експортна ориентация. Продажби предимно на местния пазар;
- Ниска степен на сътрудничество, коопериране, обмен (мрежи), особено с изследователските и посредническите организации. Недостатъчно развито публично-частно партньорство;
- Непознаване изискванията и възможностите на Европейския и други външни пазари;
- Недостатъчна мотивация за правене на иновации. Бягство на квалифицирани кадри. Недостатъчно внимание към обучението на персонала;
- Недостатъчно използване потенциала на информационните технологии;
- Ниска обща иновативна култура. Слабо познаване на възможностите на иновациите.

Силни страни на изследователските организации и посредници:

- Сравнително добре развита мрежа от изследователски организации и посредници в големите градове на региона;
- Увеличаващо се сътрудничество и интегриране на изследователските организации в европейското изследователско пространство, участие в международни проекти;
- Постепенно преминаване на проектен принцип на финансиране на дейността. Нарастване на приходите от международни проекти;
- Нарастваща мобилност на изследователите в чуждестранни организации;
- Опитен висококвалифициран състав на изследователските организации.

Слаби страни на изследователските организации и посредници:

- Неравномерно разпределение на изследователските организации и посредниците (концентрация във Варна, Шумен и Добрич);
- Остаряла вертикална структура на повечето изследователски организации. Липсват възможности за създаване на хоризонтални връзки и интердисциплинарни изследвания и решаване на комплексни проблеми;
- Недостиг на управленски знания и предприемачески умения при мениджмънта на изследователските организации;
- Слабо коопериране и недобре изградени мрежи на сътрудничество между изследователските организации и посредниците;
- Липсват или са слабо развити иновационните консултации и услуги, особено за технологичен трансфер;
- Общо застаряване на изследователския персонал. Недостиг на млади изследователи. Недостатъчно заплащане и мотивация на персонала;
- В университетите се акцентира върху обучението и международното сътрудничество, но не и върху сътрудничеството с бизнеса. Бавно преориентиране на изследователските организации към проблемите на бизнеса;
- Обучението на студентите е предимно теоретично. Липсва или не достига практика;
- Комерсиализацията на изследванията не е приоритет на организациите. Изследователските организации нямат или не могат да мобилизират финансов ресурс за разработване на иновации, готови за комерсиализация.

Силни страни на инфраструктурата (включително и финансирането):

- Подобрени условия за получаване на кредити;
- Развитие на нормативната уредба в посока подкрепа на иновациите;
- Начало на създаване на източници на финансиране (фондове), сходни с тези в развитите страни;
- Увеличаващ се обхват на електронните административни услуги.

Слаби страни на инфраструктурата (включително и финансирането):

- Неразвита инфраструктура. Липса на елементи на инфраструктурата;
- Труден достъп до финансиране на новосъздаващи се и малки фирми без история и ликвидни активи;
- Липса или недостиг на рискови фондове;
- Недостатъчно развит финансов пазар;
- Бюрократично обслужване.

Благоприятни възможности на средата:

- Стратегическо разположение на СИРП от гледна точка на комуникации, транспорт и др.;
- Повишено търсене на качествени и нови продукти, свързано с икономическото развитие и нарастването на покупателната способност на населението в България;
- Нови възможности за износ, нови партньори, свързани с членството в ЕС;
- Технологично развитие, намаляващо бариерите за иновативно навлизане и

развитие в определени отрасли;

- Приоритетно подпомагане на отрасли и предприятия от страна на фондове на ЕС.;
- Навлизане на чужди инвеститори, повишено търсене на местни партньори, използване на чужд опит (ноу-хау).

Заплахи и рискове на средата:

- Застаряване на населението. Емиграция на млади и квалифицирани хора. Засилване недостига на хора с определена висока квалификация и умения;
- Слаба обща иновативна култура и липса на предприемаческа нагласа в голяма част от населението;
- Нормативната база не стимулира достатъчно развитието на иновациите;
- Липсва или е слабо развита средата (вкл. инфраструктурата), подкрепяща бизнеса, предприемачеството и иновациите в региона.
- Нормативната база не стимулира достатъчно развитието на иновациите;
- Бавно подобряване на административното обслужване, внедряване на резултатите от е-правителството;
- Изоставане в рехабилитацията и развитието на общата инфраструктура;
- Бързо и успешно развитие на съседни страни и региони- наши конкуренти;
- Утежняване на екологичните норми и другите изисквания за производство;
- Задържане и намаляване на инвестиционния интерес и липса на сериозни стимули за финансиране на иновациите. Липсват или не достигат финансови механизми за насърчаване на иновациите и съфинансирането;
- Недостатъчно финансиране от страна на държавата, областите и общините;
- Бавна или спряна приватизация или бавно реструктуриране на ключови предприятия и обекти (ж.п транспорт, пристанища, ВиК и др.).

Изводи

- Иновационните възможности на региона, изразени в способността на предприятията, изследователските организации и посредниците да правят или подпомагат иновациите, са недостатъчно развити или неизползвани.
- Липсва или е слабо развита средата (вкл. инфраструктурата), подкрепяща бизнеса, предприемачеството и иновациите в региона. Нормативната база не стимулира достатъчно развитието на иновациите.
- Изостава развитието на човешкия потенциал и изграждането на иновационна култура в региона.

Препоръки

- Необходими са допълнителни усилия и специални мерки за развитие на иновационния потенциал на региона за повишаване на конкурентоспособността на икономиката.
- Необходимо е отделянето на специално внимание върху изграждането и развитието на про-иновационна среда (вкл.инфраструктура) в подкрепа на

предприемачеството и иновациите в региона и усъвършенстване на нормативната база за стимулиране на иновациите.

– Необходимо е мобилизирането на подкрепа за развитието на човешкия потенциал и изграждането на съвременна иновационна култура в региона чрез насочено обучение на мениджмънта и персонала на фирмите и посредниците.

6.2. РЕГИОНАЛНА ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ НА СИРП

Регионалната иновационна стратегия на Североизточен район за планиране е **приета** на заседание на Направляващия комитет по проекта, проведено на **21 януари 2008г.** Изпълнението ѝ се планира да се осъществи в периода **2008г. – 2020г.** В предложените мерки, дейности и проекти се залага принципът на хоризонталност, предвид цялостната насока на стратегията за изграждане и развитие на ефективна иновационна система в района.

Регионалната иновационна система на Североизточен район за планиране включва следните елементи в себе си:

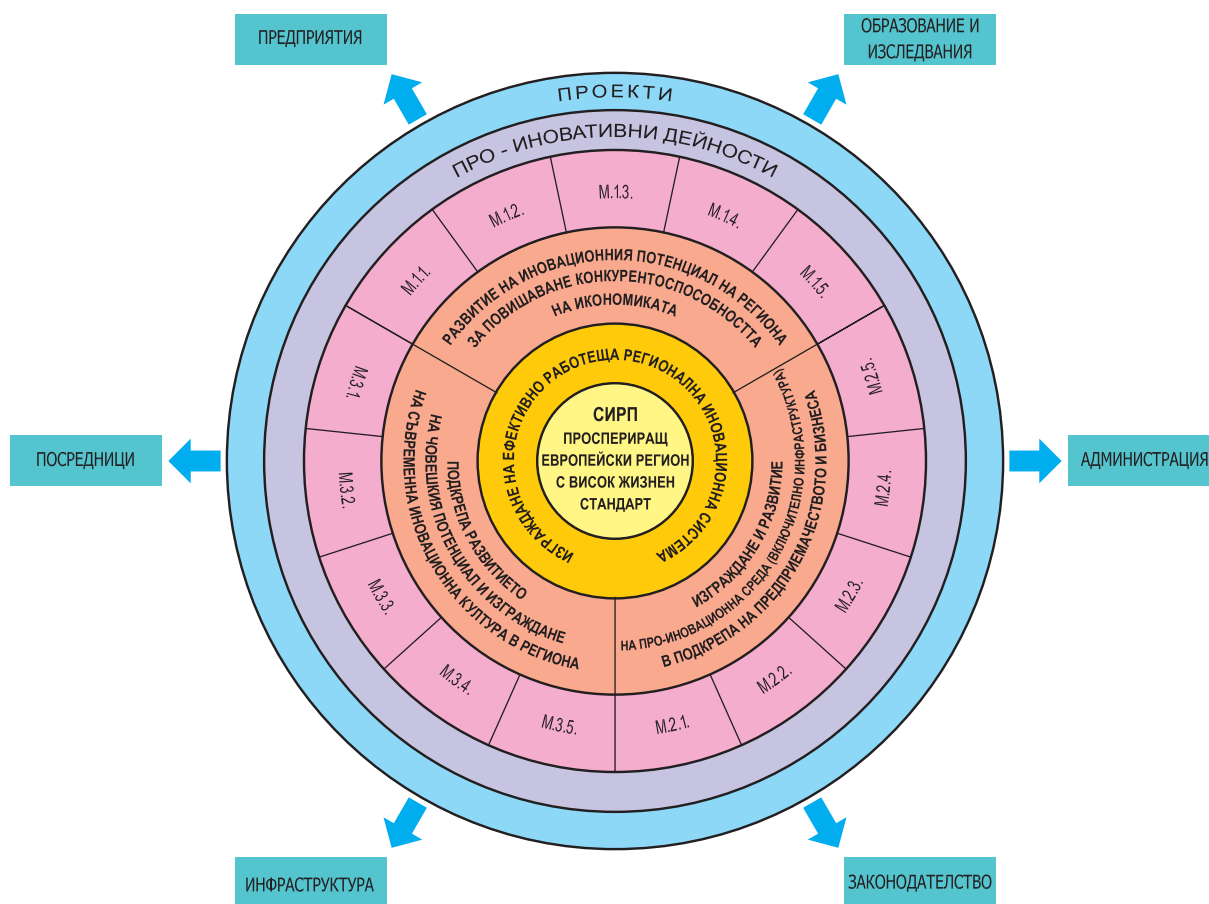
- Визия;
- Стратегическа цел;
- Стратегически приоритети за иновативно развитие;
- Про-иновативни мерки;
- Про-иновативни дейности;
- Проекти;
- План за действие.

Регионалната иновационна стратегия е насочена към подобряване на взаимодействието между основните участници и елементи на Иновационната система на района (фиг.2):

- Икономически субекти в лицето на големи предприятия, утвърдени малки и средни предприятия, иновационни фирми.
- Образователни и научни организации, включващи висши учебни заведения, научно-изследователски институти и организации, центрове за повишаване на квалификацията.
- Подпомагащи организации, представени от бизнес инкубатори, центрове за трансфер на технологии, иновационни центрове, технологични паркове, обединения на бизнеса и др.
- Политическа система, в лицето на правителство, местна власт, съществуваща политика за подпомагане на иновациите.
- Инфраструктура, включително наличен капитал и фондове за финансиране на иновационни дейности и проекти, налична информация, предлагани услуги за подпомагане на бизнеса и иновациите, прилагани стандарти.

Вземайки предвид направените изводи и препоръки в Глава 2, 3, 4 и 5 са предприети комплексни мерки обхващащи всички елементи от обкръжаващата среда, включително отделните възможности за подкрепа и развитие на иновациите, за да се получи по-голям ефект при изграждане на подходящи условия за създаване и иновативно развитие на региона, като предпоставка за икономически напредък и повишаване на жизнения стандарт. Представянето на всеки един от участниците в Иновационната система и на системата като цяло се реализира при наличието на общата рамка, формирана от съществуващата финансова система, националното законодателството и местните наредби, иновационната

култура и предприемачеството. Обобщена схема на Регионалната иновационна стратегия на СИРП е представена на фиг. 29. Приетите в Стратегията приоритети, мерки, дейности и проекти са насочени към подобряване на иновативната среда, култура и връзките между участниците в ИСР, с цел постигане на синергия от заложените дейности.

фиг.29. Обобщена схема на Регионалната иновационна стратегия на СИРП

Три са **стратегическите приоритети** за иновативно развитие на района, чрез които ще се акцентира върху отделни аспекти на иновативния процес.

Първият приоритет е насочен към развитието на иновационния потенциал на района, което ще доведе до повишаване на конкурентоспособността на регионалната икономика. Безспорно е доказано, че там където нивото на иновативност е високо и научно-изследователският потенциал е максимално ангажиран и е в подкрепа на бизнеса, то жизненият стандарт е по-висок. От иновативността на предприятията в СИРП и нивото на технологичното развитие зависи икономическият напредък на района и поради това, основната цел на стратегията е да увеличи възможностите за внедряване на нови технически, технологични и организационни решения, както и да насърчи създаването на нови продукти, технологии и услуги.

Големият интелектуален и научен потенциал на СИРП трябва да стане двигател на икономическото развитие на района. За постигане на целите е изключително важно засилването на сътрудничеството между академичната и научната общност от една страна и предприятията от друга, като несъмнено подкрепата на местната и национална администрация и посредническите организации следва да изиграят своята роля.

Вторият приоритет е насочен към развитие на съществуващата и изграждане на нова про-иновационна среда, която да бъде в подкрепа на предприемачеството и инова-

циите. В световната и европейската практика посредническите иновативни организации и спомагателна инфраструктура, предоставят необходимите условия за развитието на жизнеспособни и конкурентоспособни предприятия. Тези организации участват наравно като елемент от иновационната система на района. За съжаление в СИРП те не са добре развити или напълно липсват. В този приоритет е заложено изграждането на високотехнологични инкубатори подпомагащи стартирането на иновативни предприятия, центрове за трансфер на технологии, иновационни и предприемачески центрове, високотехнологични паркове, както и финансови инструменти за пряко финансиране на иновативни проекти, като фондове за микрокредитиране, стартов капитал, рисково финансиране, гаранционни и др. развитието на подобна про-иновативна среда ще способства за икономическия растеж в региона, както и за повишаване качеството на предлаганите иновативни услуги за развитие на иновации в предприятията, като технологични одити, наблюдения, изследвания, прогнозиране и др.

Третият приоритет е насочен към развитието на човешкия потенциал в района и изграждане на иновационна култура. Задължително е участието на всички участници в иновационния процес, а именно предприятията, академичните и изследователски организации, местната и национална администрация и посредническите организации подкрепящи иновациите и предприемачеството. Основните усилия са насочени за преодоляване липсата на квалифицирани специалисти и повишаване на иновационната култура на всички участници в иновационния процес. За целта дейностите, които са предвидени за обезпечаване работата по приоритета и постигане на целите обхващат промоциране и обмен на опит в областта на иновациите, подкрепа на технологичното предприемачество сред младите специалисти, адаптиране на образователната система към потребностите на регионалната икономика и разширяване възможностите за обучение, създаване на условия за обучение през целия живот, повишаване на квалификацията и подобряване на управленските и иновативните умения, специализирани обучения по предприемачество и иновации, набелязване на мерки за преодоляване дефицита на квалифицирани специалисти в района и привличането им в предприятията. Изпълнението на дейностите по приоритет 3 и постигането на добри резултати е от особено значение, поради засилващата се тенденция за недостиг на квалифицирани специалисти в района.

Таблица 3: РЕГИОНАЛНА ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ НА СЕВЕРОИЗТОЧЕН РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ	
ВИЗИЯ	Превръщане на СИРП в проспериращ европейски регион с висок жизнен стандарт чрез иновации и предприемачество.
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ	Изграждане на ефективно работеща регионална иновационна система, включваща: <ul style="list-style-type: none"> - иновативно използване на специфичните ресурси, уникалните дадености и възможности на района; - изпълнение на политиките по иновации на Европейския съюз; - прилагане на публично-частното партньорство; - оказване на околната среда и подобряване на енергийната ефективност; - развитие на информационното общество.
СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТИ ЗА ИНОВАТИВНО РАЗВИТИЕ	ПРО-ИНОВАТИВНИ МЕРКИ
ПРИОРИТЕТ 1: РАЗВИТИЕ НА ИНОВАЦИОННИЯ ПОТЕНЦИАЛ НА РЕГИОНА ЗА ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ИКОНОМИКАТА	ПРО-ИНОВАТИВНИ ДЕЙНОСТИ
	Д.1.1.1. Стимулиране на технологичното обновление на фирмите в района.
	Д.1.1.2. Обучение и трансфер на технологии, стимулиращи иновациите и конкурентоспособността.
	Д.1.1.3. Насърчаване внедряването на Системи за управление и покриване на международни стандарти.
	Д.1.1.4. Защита на интелектуалната и индустриалната собственост.
	М.1.1. Повишаване конкурентоспособността на предприятията чрез стимулиране на иновациите и технологично обновление.
	Д.1.1.5. Бизнес консултиране и предоставяне на услуги за управление на иновациите (технологични одити, технологичен наблюдател, технологични форсайт изследвания на секторно равнище, др.).
	М.1.2. Насърчаване и подкрепа за развитие на сътрудничеството между фирмите, научните и изследователските центрове, администрацията и посредническите организации за
	Д.1.2.1. Подкрепа за формиране на секторни кълъстери и развитие на съществуващите.

<p>ПРИОРИТЕТ 1: РАЗВИТИЕ НА ИНОВАЦИОННИЯ ПОТЕНЦИАЛ НА РЕГИОНА ЗА ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПО СОБНОСТТА НА ИКОНОМИКАТА</p>	<p>разработване на иновативни продукти, услуги и технологии.</p> <p>М.1.3. Подкрепа за развитие на приложните изследвания във фирмите и научните организации за пазарна реализация.</p> <p>М.1.4. Насърчаване и разширяване на международното сътрудничество и популяризиране опита на европейските иновативни фирми, региони и успешните междурегионални и регионални сътрудничества.</p> <p>М.1.5. Промоциране възможностите на СИРП за партниране в ЕС и подкрепа участието в европейски проекти.</p>	<p>Д.1.2.2. Развитие на партньорство между браншовите организации и академичните институции.</p> <p>Д.1.3.1. Предоставяне на информация за пазари.</p> <p>Д.1.3.2. Подкрепа при осигуряване на технологично оборудване.</p> <p>Д.1.3.3. Насърчаване и подкрепа създаването на иновативни дъщерни фирми /spin-off/ към академичните, изследователските и бизнес организациите.</p> <p>Д.1.3.4. Подкрепа за развитие на специализираните изследователски институти на територията на СИРП.</p> <p>Д.1.4.1. Организиране на форуми, срещи на бизнеса, семинари, конференции и др.</p> <p>Д.1.4.2. Привличане на мултинационални компании.</p> <p>Д.1.4.3. Включване в европейски иновативни мрежи.</p> <p>Д.1.5.1. Създаване на институционално лоби в ЕС за популяризиране предимствата за инвестиране в СИРП и подкрепа на предприятията от района при експорт.</p> <p>Д.1.5.2. Коопериране с чужди региони за участие в различни европейски инициативи.</p> <p>Д.1.5.3. Насърчаване участието в европейски програми и фондове.</p>
---	--	--

<p>Д.2.4.1. Изграждане на Регионален съвет за иновации като орган за координиране на стратегията и политиката по иновациите в СИРП.</p> <p>Д.2.4.2. Разработване на регионална комуникационна програма за популяризиране на района и развитието на регионалните връзки.</p>	<p>М.2.1. Укрепване на взаимодействието между участниците в иновационната система и координиране на дейността им.</p>	
<p>Д.2.2.1. Създаване и развитие на:</p> <ul style="list-style-type: none"> – инкубатори подпомагачи стартирането на иновативни МСП; – центрове за трансфер на технологии; – центрове за предприемачество и иновации; – технологични паркове; – подкрепа на индустриалните зони за иновативно развитие. <p>Д.2.2.2. Изграждане на мрежа на посредническите организации.</p>	<p>М.2.2. Изграждане и развитие на изследователски и посреднически организации, създаващи и подпомагачи иновациите</p>	<p>ПРИОРИТЕТ 2: ИЗГРАЖДАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ПРО-ИНОВАЦИОННА СРЕДА (ВКЛЮЧИТЕЛНО ИНФРАСТРУКТУРА) В ПОДКРЕПА НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКОТО И БИЗНЕСА</p>
<p>Д.2.2.3. Изграждане на изследователски организации създаващи иновации.</p> <p>Д.2.3.1. Изграждане на подходяща нормативна среда за развитие на иновациите и въвеждане на (данъчни и други) облекчения.</p>		
<p>Д.2.3.2. Подкрепа от местната и държавна администрация за изграждане на ефективна регионална иновационна система.</p> <p>Д.2.3.3. Създаване на регионален гаранционен фонд.</p>	<p>М.2.3. Разширяване взаимодействието с местната и държавната администрация за решаване проблемите на иновациите в района.</p>	
<p>Д.2.3.4. Подкрепа за иновативно развитие в изостаналите части на СИРП.</p>		

<p>ПРИОРИТЕТ 2: ИЗГРАЖДАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ПРО-ИНОВАЦИОННА СРЕДА (ВКЛЮЧИТЕЛНО ИНФРАСТРУКТУРА) В ПОДКРЕПА НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКОТО И БИЗНЕСА</p>	<p>М.2.4. Създаване и развитие на регионални инструменти за финансиране на иновациите.</p>	<p>Д.2.4.1. Създаване и развитие на регионални инструменти с възможности за пряко финансиране на иновативни проекти, като фонд за микрокредитиране и стартов капитал, фонд за рисково финансиране, мрежа на бизнес ангели</p>
<p>М.2.5. Подобряване качеството и структурата на услугите в областта на иновациите и улесняване достъпа до тях.</p>	<p>Д.2.5.1. Подобряване на публичните услуги чрез внедряване на иновативни технологии, услуги и продукти.</p>	<p>Д.2.5.2. Внедряване на добри европейски практики в подкрепа на предприемачеството и бизнеса.</p>
<p>М.3.1. Развитие на иновационната култура в обществото.</p>	<p>Д.2.5.3. Изграждане на мониторингова система за следене изпълнението на РИС на СИРП, регионалната иновационна система и постиженията в областта на иновациите и иновационната култура в района.</p>	<p>Д.2.5.4. Създаване на услуги за развитие на иновации в предприятията (технологични одити, технологичен наблюдател, технологични форсайт изследвания на секторно равнище, др.).</p>
<p>ПРИОРИТЕТ 3:</p>	<p>Д.3.1.1. Промоциране на успехи и обмен на опит в областта на иновациите, чрез създаване на регионални форуми, панаири, конкурси, изложения.</p>	<p>Д.3.1.2. Създаване и ежегодно провеждане на конкурс „Иновационен лидер на СИРП“.</p>
<p>Д.3.1.3. Подкрепа на технологично предприемачество сред младите хора.</p>		

ПРИОРИТЕТ 3: ПОДКРЕПА РАЗВИТИЕТО НА ЧОВЕШКИЯ ПОТЕНЦИАЛ И ИЗГРАЖДАНЕ НА СЪВРЕМЕННА ИНОВАЦИОННА КУЛТУРА В РЕГИОНА	<p>М.3.2. Адаптиране на образованието към потребностите на регионалната икономика и разширяване възможностите за обучение.</p>	<p>Д.3.2.1. Модернизация на системата от специалности в средните професионални гимназии и включване на специалности с ново съдържание с оглед нуждите на регионалния бизнес.</p>
	<p>М.3.3. Създаване на условия за обучение през целия живот, чрез добри европейски практики.</p>	<p>Д.3.3.1. Развитие на мрежи за обучение и насърчаване на обучението през целия живот.</p> <p>Д.3.3.2. Популяризиране участието в национални и европейски програми за обучение.</p>
	<p>М.3.4. Повишаване на квалификацията и подобряване на управленските и иновативните умения, чрез обучение на мениджърите и персонала.</p>	<p>Д.3.4.1. Специализирани секторни обучения по най-добрите иновационни практики и технологичен трансфер с привличане на експерти от страната и чужбина.</p> <p>Д.3.4.2. Обучение на фирмени мениджъри по предприемачество, иновации и иновационен мениджмънт.</p> <p>Д.3.4.3. Специализирано обучение на мениджърите на посредническите организации и клъстерите, за подобряване качеството на услугите.</p>
	<p>М.3.5. Преодоляване дефицита на квалифицирани специалисти за регионалната икономика.</p>	<p>Д.3.5.1. Преодоляване дефицита на квалифицирани специалисти в района.</p> <p>Д.3.5.2. Подкрепа за привличане на квалифицирани специалисти в предприятията.</p>

Планира се изпълнението на общо 43 проекта, разделени по приоритети: 15 проекта по приоритет 1, 18 проекта по приоритет 2 и 10 проекта по приоритет 3.

ПРОЕКТИ		
ПРИОРИТЕТ 1:	ПРИОРИТЕТ 2:	ПРИОРИТЕТ 3:
<p>П.1.1. Технологично обновление на предприятията.</p> <p>П.1.2. Международни стандарти за внедряване на системи за управление и продуктово съответствие.</p> <p>П.1.3. Защита на интелектуалната и индустриалната собственост на предприятията.</p> <p>П.1.4. Подкрепа на предприятията за управление на иновациите.</p> <p>П.1.5. Формиране на кълстери.</p> <p>П.1.6. Разширяване приложението на ИКТ в МСП.</p> <p>П.1.7. Подобряване на енергийната ефективност в предприятията.</p> <p>П.1.8. Усвояване на специфичните ресурси на СИРП за производство на биогорива.</p> <p>П.1.9. Стимулиране на университетите, институтите и водещите предприятия</p>	<p>П.2.1. Създаване на Регионален съвет по иновации.</p> <p>П.2.2. Програми за обучение по иновации и предприемачеството.</p> <p>П.2.3. Разработване на регионален портал за иновации.</p> <p>П.2.4. Изграждане на високотехнологични инкубатори в областите на СИРП.</p> <p>П.2.5. Изграждане на центрове за трансфер на технологии.</p> <p>П.2.6. Изграждане на центрове за предприемачество и иновации в областите на СИРП.</p> <p>П.2.7. Проектиране на Високотехнологичен парк в СИРП.</p> <p>П.2.8. Изграждане на Високотехнологичен парк в СИРП.</p> <p>П.2.9. Изграждане на регионална иновационна мрежа.</p> <p>П.2.10. Създаване на изследователски институти и факултети за нуждите на регионалната икономика.</p>	<p>П.3.1. Създаване и провеждане на регионален панаир по иновации.</p> <p>П.3.2. Организиране и провеждане на конкурс за млади предприемачи.</p> <p>П.3.3. Основаване на фонд за насърчване на млади квалифицирани специалисти.</p> <p>П.3.4. Развитие на мрежа за обучение през целия живот. Създаване на координиращ център.</p> <p>П.3.5. Картографиране на потребностите на бизнеса от човешки ресурси в региона и подготовка на специалисти.</p> <p>П.3.6. Разработване на регионален план за обучение и повишаване на квалификацията</p>

<p>за създаване на дъщерни иновативни фирми.</p> <p>П.1.10. Технологично обновление на изследователски институти.</p> <p>П.1.11. Технологично обновление на университетите.</p> <p>П.1.12. Създаване на регионален иновационен форум. Конкурс с награден фонд за иновативни предложения, изследователски проекти и др. - „Иновационен лидер на СИП”.</p> <p>П.1.13. Популяризиране опита на европейските мрежи и насърчаване участието в европейски програми и фондове.</p> <p>П.1.14. Подкрепа от местната и държавната администрация за създаване на регионална агенция за подкрепа на експорта.</p> <p>П.1.15. Развитие на трансгранично сътрудничество.</p>	<p>П.2.11. Създаване на регионален гаранционен фонд.</p> <p>П.2.12. Изграждане на достъп до ширококоловтов Интернет в изостаналите райони.</p> <p>П.2.13. Подобряване качеството на публичните услуги.</p> <p>П.2.14. Разработване на регионален „форсайт” (прогнозиране) за технологично развитие, целящ постигане на съгласувана регионална политика в областта на иновациите.</p> <p>П.2.15. Изграждане на мониторингова система за проследяване иновативното състояние в региона и изпълнението на стратегията.</p> <p>П.2.16. Създаване на регионален фонд за финансиране на иновациите и приложните изследвания.</p> <p>П.2.17. Създаване на Регионален фонд за стартиращ и рисков капитал.</p> <p>П.2.18. Създаване на регионална мрежа от „бизнес-ангели”.</p>	<p>на специалистите в региона.</p> <p>П.3.7. Организиране на секторни обучения по иновации и технологичен трансфер на специалистите от региона.</p> <p>П.3.8. Провеждане на обучение на фирмени мениджънт по предприемачество и иновации.</p> <p>П.3.9. Обучение на мениджмънта на посредническите организации, за подобряване качеството на услугите за иновации.</p> <p>П.3.10. Формиране на мерки за привличане на квалифицирани специалисти в предприятията.</p>
---	--	--

6.3. ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ

Изпълнението на РИС на СИРП се предвижда в периода **2008г. – 2020г.**, който е разделен на три етапа. През първия период от 2008 до 2010г. са предвидени 29 проекта, които са насочени към насърчаване на предприятията за активно участие в иновационния процес, повишаване на тяхната конкурентоспособност и компетентност по отношение на иновациите и предприемачеството, активизиране на процеса за цялостно развитие и повишаване на иновационна култура в района. В този период се планира и стартиране изграждането на липсващите звена от иновационната структура. За целта са заложени 7 пилотни проекти, които ще положат основите на една ефективна иновационна система и ще са гарант за успеха на стратегията.

През втория период, от 2011 до 2013г., са предвидени 31 проекта, като основен акцент тук е цялостното развитие на про-иновационната инфраструктура и култура, при поощряване на иновативните процеси в предприятията.

Третият период от 2014 до 2020г. е индикативен предвид на неговата дългосрочност. Предвидените за изпълнение 16 проекта през този етап са продължение на част от проектите планирани през първите два периода. Същото се отнася и за част от проектите през втория период, като се счита, че някои проекти са част от перманентни процеси, които протичат в района и които следва да са постоянна задача за изпълнение с цел постигане на трайни ефекти и завършеност на предприетите мерки.

Таблица 5: План за действие.

РЕГИОНАЛНА ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ НА СЕВЕРОИЗТОЧЕН РАЙОН ЗА ПЛАНИРАНЕ ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ 2008г. – 2010г.	
П.1.1.	Технологично обновление на предприятията.
П.1.2.	Международни стандарти за внедряване на системи за управление и продуктово съответствие.
П.1.3.	Защита на интелектуалната и индустриалната собственост на предприятията.
П.1.4.	Подкрепа на предприятията за управление на иновациите.
П.1.5.	Формиране на клъстери.
П.1.6.	Разширяване приложението на ИКТ в МСП.
П.1.7.	Подобряване на енергийната ефективност в предприятията.
П.1.8.	Усвояване на специфичните ресурси на СИРП за производство на биогорива.
П.1.10.	Технологично обновление на изследователски институти.
П.1.11.	Технологично обновление на университетите.
П.1.12.*	Създаване на регионален иновационен форум. Конкурс с награден фонд за иновативни предложения, изследователски проекти и др. - „Иновационен лидер на СИРП“.
П.1.15.	Развитие на трансгранично сътрудничество.
П.2.1.*	Създаване на Регионален съвет по иновации.
П.2.2.	Програми за обучение по иновации и предприемачество.
П.2.3.	Разработване на регионален портал за иновации.
П.2.4.*	Изграждане на високотехнологични инкубатори в областите на СИРП.
П.2.5.	Изграждане на центрове за трансфер на технологии.
П.2.6.	Изграждане на центрове за предприемачество и иновации в областите на СИРП.
П.2.7.*	Проектиране на Високотехнологичен парк в СИРП.
П.2.14.	Разработване на регионален „форсайт“ (прогнозиране) за технологично развитие, целящ постигане на съгласувана регионална политика в областта на иновациите.

П.2.15.*Изграждане на мониторингова система за проследяване иновативното състояние в региона и изпълнението на стратегията.
П.2.16.*Създаване на регионален фонд за финансиране на иновациите и приложните изследвания.
П.3.1. Създаване и провеждане на регионален панаир по иновации.
П.3.2. Организиране и провеждане на конкурс за млади предприемачи.
П.3.5.* Картографиране на потребностите на бизнеса от човешки ресурси в региона и подготовка на специалисти.
П.3.6. Разработване на регионален план за обучение и повишаване на квалификацията на специалистите в региона.
П.3.7. Организиране на секторни обучения по иновации и технологичен трансфер на специалистите от региона.
П.3.8. Провеждане на обучение на фирмения мениджмънт по предприемачество и иновации.
П.3.9. Обучение на мениджмънта на посредническите организации, за подобряване качеството на услугите за иновации.
2011г. – 2013г.
П.1.1. Технологично обновление на предприятията.
П.1.2. Международни стандарти за внедряване на системи за управление и продуктово съответствие.
П.1.3. Защита на интелектуалната и индустриалната собственост на предприятията.
П.1.4. Подкрепа на предприятията за управление на иновациите.
П.1.5. Формиране на клъстери.
П.1.6. Разширяване приложението на ИКТ в МСП.
П.1.7. Подобряване на енергийната ефективност в предприятията.
П.1.8. Усвояване на специфичните ресурси на СИРП за производство на биогорива.
П.1.9. Стимулиране на университетите, институтите и водещите предприятия за създаване на дъщерни иновативни фирми.
П.1.12. Провеждане на регионален иновационен форум с конкурс с награден фонд за иновативни предложения, изследователски проекти и др. - „Иновационен лидер на СИРП”.
П.1.13. Популяризиране на опита на европейските мрежи и насърчаване участието в европейски програми и фондове.
П.1.14. Подкрепа от местната и държавна администрация за създаване на регионална агенция за подкрепа на експорта.
П.1.15. Развитие на трансгранично сътрудничество.
П.2.2. Програми за обучение по иновации и предприемачеството.
П.2.4. Изграждане на високотехнологични инкубатори в областите на СИРП.
П.2.5. Изграждане на центрове за трансфер на технологии.
П.2.6. Изграждане на центрове за предприемачество и иновации в областите на СИРП.
П.2.8. Изграждане на Високотехнологичен парк в СИРП.
П.2.9. Изграждане на регионална иновационна мрежа.
П.2.10. Създаване на изследователски институти и факултети за нуждите на регионалната икономика.
П.2.11. Създаване на регионален гаранционен фонд.
П.2.12. Изграждане на достъп до широколентов Интернет в изостаналите райони.
П.2.13. Подобряване качеството на публичните услуги.
П.2.17. Създаване на Регионален фонд за стартиращ и рисков капитал.
П.3.2. Организиране и провеждане на конкурс за млади предприемачи.
П.3.3. Основане на фонд за насърчаване на млади квалифицирани специалисти.
П.3.4. Развитие на мрежа за обучение през целия живот. Създаване на координиращ център.
П.3.7. Организиране на секторни обучения по иновации и технологичен трансфер на специалистите от региона.
П.3.8. Провеждане на обучение на фирмения мениджмънт по предприемачество и иновации.
П.3.9. Обучение на мениджмънта на посредническите организации, за подобряване качеството на услугите за иновации.

П.3.10. Формиране на мерки за привличане на квалифицирани специалисти в предприятията.
2014г. – 2020г.
П.1.3. Защита на интелектуалната и индустриалната собственост на предприятията.
П.1.4. Подкрепа на предприятията за управление на иновациите.
П.1.5. Формиране на кълстери.
П.1.6. Разширяване приложението на ИКТ в МСП.
П.1.9. Стимулиране на университетите, институтите и водещите предприятия за създаване на дъщерни иновативни фирми.
П.1.12. Провеждане на регионален иновационен форум с конкурс с награден фонд за иновативни предложения, изследователски проекти и др. - „Иновационен лидер на СИРП”.
П.1.15. Развитие на трансгранично сътрудничество.
П.2.10. Създаване на изследователски институти и факултети за нуждите на регионалната икономика.
П.2.12. Изграждане на достъп до широколентов Интернет в изостаналите райони.
П.2.13. Подобряване качеството на публичните услуги.
П.2.18. Създаване на регионална мрежа от „бизнес-ангели”.
П.3.2. Организиране и провеждане на конкурс за млади предприемачи.
П.3.7. Организиране на секторни обучения по иновации и технологичен трансфер на специалистите от региона.
П.3.8. Провеждане на обучение на фирмения мениджмънт по предприемачество и иновации.
П.3.9. Обучение на мениджмънта на посредническите организации, за подобряване качеството на услугите за иновации.
П.3.10. Привличане на квалифицирани специалисти в предприятията.

* Пилотен проект

Планът за действие се актуализира периодично. Първата актуализация се извършва след 2 години.

6.4. ПИЛОТНИ ПРОЕКТИ

В резултат на проведените 7 обсъждания в отделните градове на СИРП и в Направляващия комитет се достигна до консенсус за избора на пилотни проекти. Те отразяват състоянието на ИСР, като чрез тяхната реализация се цели полагането на основите на ефективна Регионална иновационна система. Тяхното изпълнение е предпоставка за успеха на стратегията.

Пилотни проекти:

1. П.2.1. Създаване на Регионален съвет по иновации.
2. П.2.15. Изграждане на мониторингова система за проследяване иновативното състояние в региона и изпълнението на стратегията.
3. П.3.5. Картографиране на потребностите на бизнеса от човешки ресурси в региона и подготовка на специалисти.
4. П.2.16. Създаване на регионален фонд за финансиране на иновациите и приложните изследвания.
5. П.2.4. Изграждане на високотехнологични инкубатори в областите на СИРП.
6. П.1.12. Създаване на регионален иновационен форум. Конкурс с награден фонд за иновативни предложения, изследователски проекти и др. - „Иновационен лидер на СИРП”.
7. П.2.7. Проектиране на Високотехнологичен парк в СИРП.

Чрез създаването на Регионален съвет по иновации се цели подобряване на координацията на регионално ниво по отношение изпълнението на иновационната политика и привличане на основните участници в иновационния процес за развитие на региона и регионалната политика. Като следствие изпълнението на РИС се предвижда стартирането на монитроингова система, която да следи в количествени и качествени параметри изпълнението на приетия план за действие, напредъка на региона по отношение на иновационното представяне, както и сравнение с водещите иновативни райони.

Изключително важен пилотен проект е „Картографиране на потребностите на бизнеса от човешки ресурси в региона и подготовка на специалисти”, предвид нарастващите потребности на предприятията от квалифицирани специалисти, изоставането на образователната система от темпа на развитие на бизнеса и задоволяване на неговите нужди и на тази база разработване на план за преодоляване на дефицита и повишаване на квалификацията на специалистите в региона.

Създаването на регионален фонд за финансиране на иновациите и приложните изследвания, цели изграждането на един от предвидените инструменти за финансиране на иновации, познати в световната практика, като останалите са фондове за рисков и стартиращ капитал, гаранционни фондове и мрежи от „бизнес ангели”. Всеки един от тях е предназначен да задоволи потребността от финансови средства на определен етап от развитието на фирмите. Предвиденият пилотен фонд е основополагащ и заедно с планираните за изграждане високотехнологични бизнес инкубатори ще допринесат за подобряване достъпа на предприятията и създателите на иновации до адекватни на техните потребности квалифицирани иновационни услуги, при това в съответствие със съществуващите световни модели и на всеки етап от техния жизнения цикъл на развитие – от възникването на идеята, през стартирането на предприятие, неговия растеж и зрелост.

Чрез стартирането на регионален иновационен форум и конкурс с награден фонд за иновативни предложения, изследователски проекти и др. - „Иновационен лидер на СИРП” се планира подобряване ефективността на процеса на достигане на иновациите до пазара, повишаване сътрудничеството между предприемачите, изследователските центрове и посредническите организации, както и поощряване създаването на иновативни разработки.

Макар и представен на последно място, проектирането на Високотехнологичен парк в СИРП е от първостепенно значение. Този пилотен проект е също основополагащ, от гледна точка създаването на съвременна и отговаряща на съществуващите тенденции, про-иновативна инфраструктура, която да е от пряка полза и значение за развитието на региона. Този тип организация, коренно ще промени „лицето” региона в посока разширяване на базата за създаване иновации и повишаване общия потенциал, икономическия растеж, конкурентоспособността и жизнения стандарт.

Описанието на проектите (Таблица 6) е осъществено чрез посочване на: заглавие на проекта; про-иновативна дейност от стратегията, към която са насочени; предполагаем източник на финансиране; изпълнител; очаквани резултати; бенефициенти и индикатори за изпълнение. ОИО - Образователни и изследователски организации. НПО - Неправителствени организации.

ОПИСАНИЕ НА ПИЛОТНИТЕ ПРОЕКТИ							
№	Проект	Дейности	Финансиране	Изпълнители	Очаквани резултати	Бенефициенти	Индикатори за изпълнение
1.	П.2.1. Създаване на Регионален съвет по иновации.	Д.2.1.1.	ОП „Регионално развитие“ ОП „Конкурентно способност“	Администрация, ОИО, НПО	Формиране на Регионален съвет за иновации като орган за координиране изпълнението на стратегията и политиката по иновациите в СИРП със следната структура: - комисия по иновации със секции по трите приоритета; - бюро по мониторинг и анализ. Подобрена координация относно иновационната политика в региона.	Предприятия, ОИО, Администрация, НПО	Привлечени представители на основните участници в иновационната система. Брой проведени заседания. Дискутирани теми, взети решения. Брой разработени документи за развитие на иновациите в региона. Видове дейности осъществени за координация и изпълнение на РИС.
2.	П.2.15.Изграждане на мониторингова система за проследяване иновативното състояние в региона и изпълнението на стратегията.	Д.2.5.3. Д.2.1.1.	ОП „Конкурентно способност“ ОП „Регионално развитие“	Администрация, ОИО, НПО.	Утвърждаване на методология за мониторинг. Формулиране на основните нива за наблюдение на иновативното състояние на региона и иновативната дейност на ползвателите и създателите на иновации. Определяне на основните източници на информация и методите за нейното обезпечаване. Осигуряване на необходимата информация за Регионалния съвет по иновации. Налична статистика и анализ.	Предприятия, Администрация, ОИО, НПО.	Разработена мониторингова система. Създадено структурно звено за извършване на дейности по мониторинг. Подаване на информация към основните участници в ИСР. Брой привлечени специалисти за осъществяване на мониторинг. Брой проведени изследвания.
3.	П.3.5.Картографиране на потребностите на бизнеса от човешки ресурси в региона и подготовка на специалисти.	Д.3.2.1. Д.3.5.1.	ОП „Развитие на човешките ресурси“	Предприятия, администрация, ОИО, НПО.	Проведено изследване за изясняване на проблеми и потребности, свързани с човешките ресурси в региона. Набелязани възможности и пътища за тяхното решаване. Планирани мерки за ликвидиране на дисбаланса между потребности и наличности. Подкрепа за осигуряването на квалифициран персонал за предприятията в региона. Разкрити нови специалности в средното и висшето образование.	Предприятия, ОИО, НПО	Брой обследвани отрасли и подотрасли. Брой обхванати професии според Националния класификатор. Степен на обхващане на регионалната икономика по специалности и териториален принцип. Брой анкетирани предприятия. Брой привлечени/включени центрове за обучение/посредници. Брой обхванати от проекта предприятия.

4.	П.2.16. Създаване на регионален фонд за финансиране на иновациите и приложните изследвания.	Д.2.4.1.	ОП „Конкурентно състояние“	Администрация, Финансови институции, НПО.	Регистриране на юридическо лице. Сформиране на мениджърски екип на фонда и разработване на неговата структура и стратегия. Привличане на капитали за формиране на фонд, финансиращ предприятия, университети, институти, научни работници и предприемачи в процеса на създаване и внедряване на иновации. Изградена и работеща административна структура на фонда.	Предприятия, ОИО, НПО.	Създаден и стартирал фонд. Брой привлечени специалисти за изграждане на фонда. Привлечен капитал във фонда. Инвестиран капитал. Внедрени иновации, увеличен ръст на производителност и продажби, разкрити работни места. Дял на успешните инвестиции.
5.	П.2.4. Изграждане на високотехнологични инкубатори в областите от СИРП.	Д.2.2.1.	ОП „Конкурентно състояние“	Предприятия, ОИО, Администрация, НПО.	Подкрепа от местната и държавна администрация за изграждане на инкубатори, като част от иновационната система на региона (ИСР). Мобилизиране на основните участници в иновационния процес за развитие на местни инкубатори, подпомагачи стартирането и развитието на МСП. Осъществяване на методологична и консултантска подкрепа за предприемачески умения и стартиране на нов бизнес. Намаляване на бариерите за навлизане на пазара и повишаване успеваемостта на предприемачите.	Предприятия, млади специалисти и предприемачи.	Брой създадени инкубатори. Брой привлечени специалисти за изграждане на инкубаторите. Брой инкубирани предприятия. Брой и видове на услугите. Брой разкрити работни места. Ръст в оборота на инкубираните предприятия. Брой реализирани проекти между ОИО и инкубирани фирми. Брой и видове нови продукти и услуги от инкубирани фирми. Дял на успешно функциониращи фирми след инкубиране.
6.	П.1.1.12. Създаване на регионален иновационен форум. Конкурс с награден фонд за иновативни предложения, изследователски проекти и др. - „Иновационен лидер на СИРП“.	Д.1.4.1. Д.1.4.2. Д.3.1.2.	ОП „Регионално развитие“ ОП „Конкурентно състояние“	Администрация, НПО	Подобрено сътрудничество между изобретатели и предприятия. Популяризиране на процесите на комерсиализация на изследователски проекти. Повишаване заинтересоваността на предприемачите за сътрудничество с центрове за иновации. Основан конкурс за иновативни предложения и внедрени разработки. Популяризиране на номинираните и отличените в конкурса иновативни разработки и предложения.	Предприятия, ОИО	Организация и провеждане на конкурс „Иновационен лидер на СИРП“. Брой подадени заявки за участие от изобретатели и предприятия. Брой наградени разработки. Брой реализирани съвместни проекти между участниците във форума.

7.	П.2.7. Проектиране на Високотехнологичен парк в СИРП.	Д.2.2.1.	ОП „Конкурентно „Конкурентно“ способност“	Предприятия, ОИО, Администрация, НПО.	Подкрепа от местната администрация за изграждане на високотехнологичен парк (ВТП), като главно звено на ИСР. Мобилизиране на усилията на местната общественост, администрация и ОИО от СИРП за изграждане на ВТП. Формиране на консорциум. Административно определяне територията на ВТП и проектиране. Привличане на мултинационални компании и инвеститори за включване в изграждането на ВТП. Разработване на бизнес план за дейността на парка.	Предприятия, ОИО, Администрация, НПО.	Административно определени терени за изграждане на ВТП. Сформиран консорциум за осъществяване на същинското изграждане. Наличен проект за ВТП. Изграден мениджърски екип. Осигурено финансиране. Привлечени мултинационални компании.
----	---	----------	---	---------------------------------------	---	---------------------------------------	--

6.5. МОНИТОРИНГ НА РЕГИОНАЛНАТА ИНОВАЦИОННА СТРАТЕГИЯ НА СИРП.

Съвместно с разработването на Регионалната иновационна стратегия на Североизточен район за планиране е необходимо осигуряването на механизъм и инструменти за наблюдение и оценка на осъществяването на тази стратегия – т.н. мониторинг. Тъй като разработването на РИС е част от процес, насочен към подобряване на характеристиките на иновационната система на СИРП, ползвайки опита на водещите иновативни региони в това направление, в настоящия проект се използва теорията на “Бенчмаркинга” за конструиране на частите на тази Мониторингова система от показатели. Самата система включва методика за измерване на определени индикатори, подходяща организация, събиране, обработка и анализ.

Налично е следното методологическо затруднение: принципната невъзможност в началото на мониторинга да се отдели влиянието само на резултатите от изпълнението на РИС като планово въздействие от други фактори (например спонтанното или случайно действие на други участници в иновативния процес) върху развитието на Иновационната система на региона като една сложна многопараметрична система. В последствие след няколкогодишни подробни наблюдения върху ИСР това разделно въздействие може да се оцени.

За това в този начален момент на мониторинга се налага да се осъществи наблюдение и оценка паралелно на две групи показатели – условно наречени „входни” и „изходни” (результативни) за РИС:

(1) Входни показатели: измерителите за оценка изпълнението на плана за действие по РИС като: брой реализирани проекти (по 3^{-те} приоритета поотделно и общо), обем на финансирането на проектите, брой фирми/институти/НПО, ангажирани в изпълнението им, брой специалисти (експерти) участници в изпълнението, брой създадени нови иновационни центрове (като инкубатори и др.), дъщерни (spin-off) фирми.

(2) Като изходни (результативни) показатели се приемат: измерителите за оценка на развитието на състоянието на Регионалната иновационна система на СИРП.

Впредвид необходимостта от сравнение на тези резултати от изходните показатели за СИРП с резултатите за иновативно развитие на други европейски региони е целесъобразно да се конструира такава система от показатели, която да е общоприета (или да включва общи индикатори) за всички региони. В момента има две такива функциониращи системи:

– системата от показатели EIS-2006 Regional Innovation Scoreboard, която включва 7 тематични индикатора и един композитен индикатор, агрегиращ тематичните индикатори в един обобщен показател.

– системата от показатели на проект STRINNOP (47 първични, агрегирани в 10 тематични, от които се получава възможност за нагледно сравнение между регионите чрез една радарна диаграма)

– на основание на предварителната оценка на състоянието на иновационния процес в СИРП и разработената РИС се предлага следната система от показатели на входа за оценка изпълнението на плана за действие на РИС:

– абсолютен брой и относителен дял на реализираните проекти (по приоритети и по периоди, включени в плана за действие);

– обем на финансирането на проектите (по приоритети и по периоди)

– брой фирми/институти/НПО участващи в изпълнението на проектите (по приоритети и по периоди);

- брой специалисти (експерти) участници в изпълнението (по приоритети и по периоди);
- брой създадени нови иновационни центрове (като инкубатори и др.), дъщерни (spin-off) фирми.

За оценка на развитието на РИС на СИРП се предлага използването на комбинирана система от показатели за резултати (условен изход), включваща 7-те показателя на EIS-2006 RIS (данните за тези показатели са достъпни в Евростат), както и още 5 други показатели (данни за които се набавят чрез НСИ или анкетиране), които са част от системата на измерителите на Европейското Иновационно Табло (EIS 2006) за сравнение между страните.

Използва се следната система от показатели на изхода за оценка иновативното развитие на СИРП:

- И1 Относителен брой хора, завършили висше образование на 100 души между 25-64 години;
- И2 Относително участие в обучението за цял живот (% от хората на възраст между 25-64г.);
- И3 Персонал, зает в средно- и високотехнологичното производство (% от общо заетите);
- И4 Персонал, зает в средно- и високотехнологичните услуги (% от общо заетите);
- И5 Публични разходи за изследователска и развойна дейност (ИРД), в % от БВП;
- И6 Фирмени (бизнес) разходи за ИРД, в % от БВП;
- И7 Относителен брой получени европейски патенти на 1000000 души население;
- И8 Относителен брой на предприятията, правещи иновации (% от всички);
- И9 Разходи за иновации в % от оборота;
- И10 Обем продажби на нови за фирмите или нови за пазара продукти в % от оборота;
- И11 Относителен брой предприятия, коопериращи се с други за съвместна дейност;
- И12 Относителен брой на предприятията, получили публично финансиране за иновации.

Изборът на този състав от показатели не е случаен, тъй като той служи за оценка на развитието на ИСР в направление на възприетите 3 приоритета на РИС на СИРП.

Приоритет 1: РАЗВИТИЕ НА ИНОВАЦИОННИЯ ПОТЕНЦИАЛ НА РЕГИОНА ЗА ПОВИШАВАНЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ИКОНОМИКАТА

Показатели:

И3, И4, И6, И7, И8, И9, И10

Приоритет 2: ИЗГРАЖДАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ПРО-ИНОВАЦИОННА СРЕДА (ВКЛЮЧИТЕЛНО ИНФРАСТРУКТУРА) В ПОДКРЕПА НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО И БИЗНЕСА

Показатели:

И5, И11, И12

Приоритет 3: ПОДКРЕПА РАЗВИТИЕТО НА ЧОВЕШКИЯ ПОТЕНЦИАЛ И ИЗГРАЖДАНЕ НА СЪВРЕМЕННА ИНОВАЦИОННА КУЛТУРА В РЕГИОНА

Показатели:

И1, И2

При пресмятането на нивото на иновативно развитие на СИРП на годишна база се използва методиката, предложена във EIS-2006 Regional Innovation Scoreboard с оценка на един композитен индикатор. Получаването на данни за оценка на показателите И8-И12 става чрез периодично анкетиране на малка извадка от фирми в СИРП.

В съответствие с критериите на статистиката за определяне на минимален необходим брой фирми (обем извадка) за анкетиране при отговори от типа оценка на пропорции (относителни дялове) се получава, че за да има 90% достоверност при база 40000 фирми в СИРП е необходима извадка от 67-68 фирми, докато за 95% достоверност е необходима извадка от 381 фирми.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

С изпълнението на проект 014664 „Регионална иновационна стратегия на Североизточен район за планиране” по VI Рамкова програма на Европейската комисия се разработи Регионална иновационна стратегия на СИРП и се допринесе за повишаване на иновационната култура и постигането на значими резултати за Иновационната система на региона. Постави се началото на процеса по създаване на устойчива иновативна среда и се положи основата за провеждане на регионална иновационна политика, чрез постигане на широк регионален консенсус и подкрепа от ключовите участници, вземащи стратегически решения, относно развитието на региона. По време на разработването на стратегията се постигна и балансирано участие на всички страни в иновационния процес – местната и регионална администрация, университетите и изследователските институти, посредническите организации, подкрепящи иновациите и предприемачеството, микро, малки, средни и големи предприятия. Процесът по изготвяне на РИС представлява добър пример на европейската методология за вземане на адекватни управленски решения, при обща координация на действията и формулиране на ясни цели и стратегия, базирани на мащабни и задълбочени проучвания и анализи.

Основните резултати постигнати при изпълнението на проекта е създадената РИС на СИРП, постигнатият регионален консенсус относно основните насоки и действия за иновационно развитие на региона, проведените мащабни проучвания и задълбочени анализи на иновативността и конкурентоспособността на фирмите от региона, както и на потенциала за създаване и подкрепа на иновациите в СИРП. Разработен е План за действие обвързан със стратегията и е стартиран механизъм за координация и непрекъснат мониторинг, както на РИС, така и на Иновационната система. Създени са условия за дългосрочно регионално и междурегионално европейско партниране.

РИС на СИРП е отворен документ, който при осъществяване на мониторинг на изпълнението ще се допълва и изменя в съответствие с промените в развитието на района. Целите на Стратегията се планира да се реализират чрез средствата по Оперативните програми на Структурните фондове и най-вече чрез ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007 – 2013”. В тази връзка е важно своевременно стартиране на пилотните проекти и активното участие на организациите представени в Иновационната система на региона, което ще доведе до непрекъснат и устойчив иновационен процес, който да разшири иновационния капацитет на региона и да осигури ползотворно сътрудничество на СИРП в мрежата на европейските иновативни региони.

Най-важното постижение на проекта РИС на СИРП е обединението на човешкия капитал на региона около общите икономически приоритети за развитие на СИРП и балансираните интереси на ключовите регионални участници в иновационния процес. Това е и най-важната гаранция за успешното внедряване и изпълнение на РИС на СИРП.

ЛИТЕРАТУРА

1. Иновационна стратегия на Република България, 2004г.
2. Национален план за развитие, 2005г.
3. Национална стратегическа референтна рамка 2007 – 2013, 2006г.
4. Регионален план за развитие 2007-2013 г. на Североизточен район за планиране (РПР) - приет от МС на 22.12.2005г.
5. Радев Д., „Иновативният бизнес има нужда от повече капитали за финансиране”, в-к „Дневник” 14.02.2008г
6. A methodological approach for the identification of SME innovation policy instruments, INSME Report, IPI, Rome, 2002.
7. Agenda of Economic and Social Renewal for Europe, Doc/00/7, Brussels, 2000.
8. Committee of the Regions <http://lisbon.cor.europa.eu/>
9. Community Research and Development Information Service <http://cordis.europa.eu/>
10. European Commission - Enterprise and Industry <http://ec.europa.eu/enterprise/>
11. European Innovation Scoreboard <http://trendchart.cordis.lu/>
12. Eurostat <http://epp.eurostat.ec.eu.int/portal>
13. Good practices on RITTS, RIS and RTP Pilot Projects across Europe, European Commission, March 1999
14. IRE Network, <http://www.innovating-regions.org>
15. Kuhlman A., “The cluster policies Whitebook” IKED, 2004
16. Page, M., Braver, S. and MacKinnon, D., Levine’s Guide to SPSS for Analysis of Variance, LEA Publishers, London 2003.
17. Pavitt, K., Sectoral patterns of technical change, Research Policy, 1984.
18. PRO INNO Europe, <http://www.proinno-europe.eu/>
19. Radev D., Georgiev K., Angelov A., Stamenov S., Regional Innovation Strategy of the North-East Planning Region, Advances in Bulgarian Science, issue 3/ 2007
20. Regional Innovation Strategies under the European Regional Development Fund Innovative Actions, European Commission 2000-2002
21. RIS methodological guides Stage 0,1 and 2, IRE Secretariat 2005 – 2007.
22. RIS methodological guides Stage 0,1 and 2, PARTNER Network 2002 – 2004.
23. The network driving European innovation, <http://www.europe-innova.org/>
24. Working together for growth and jobs: A new start for the Lisbon strategy, COM 2005.

ПРИЛОЖЕНИЕ

НАПРАВЛЯВАЩ КОМИТЕТ

№		Име	Организация	Длъжност
1.	г-н	Яни Янев, Председател на НК	Народно събрание на Република България	Депутат от 40 ^{-то} Народно събрание на Република България
2.	проф.	Михаил Серафимов, Заместник председател на НК	Териториална организация на Научно-техническите съюзи – Варна	Председател
3.	г-жа	Милена Паунова	Министерството на регионалното развитие и благоустройството;	заместник министър
4.	г-н	Петър Кандиларов	Област с административен център гр. Варна	областен управител
5.	г-н	Динчер Хаджиев	Област с административен център гр. Добрич	областен управител
6.	г-н	Наско Анастасов	Област с административен център гр. Разград	областен управител
7.	г-жа	Светлана Великова	Област с административен център гр. Силистра	областен управител
8.	г-н	Петър Карагеоргиев	Област с административен център гр. Търговище	областен управител
9.	г-н	Красимир Костов	Област с административен център гр. Шумен	областен управител
10.	проф.	Анна Недялкова	Варненски свободен университет	ректор
11.	кап. I ранг кап. I ранг	Станко Станков/ Димитър Ангелов	Висше военноморско училище „Н.Й. Вапцаров”	началник
12.	проф.	Калю Донев	Икономически университет – Варна	ректор
13.	проф.	Анелия Клисарова	Медицински университет Варна	ректор
14.	доц. доц.	Стефан Барудов/ Овид Фархи	Технически университет Варна	ректор
15.	проф. проф.	Добрин Добрев/ Маргарита Георгиева	Шуменски университет „Епископ Константин Преславски”	ректор
16.	ст.н.с. ст.н.с.	Христо Слабаков Атанас Палазов	Институт по океанология	директор
17.	ст.н.с.	Димитър Радев, координатор на проекта	Регионална агенция за предприемачество и иновации - Варна	изпълнителен директор
18.	г-н	Огнян Спасов	Индустриална стопанска асоциация Варна	изпълнителен директор
19.	г-жа г-жа	Петя Маркова/ Ела Денева	Териториално статистическо бюро Варна	директор
20.	г-жа г-н	Мила Казанлиева/ Николай Стоянов	ТБ „Алианс България Холдинг” АД, клон Варна	управител
21.	г-жа	Иванка Сергеева	„Информационно обслужване” АД, клон Варна	директор
22.	г-н	Петьо Милков	„Черно море” АД	изпълнителен директор
23.	доц.	Анатолий Антонов	„Евмориск системс” ООД	изпълнителен директор
24.	доц.	Нейко Стоянов	Технологичен колеж - Разград	директор

